

Tour

de

ANNA KOLESÁROVÁ
mučeníčka čistoty
* 14. 7. 1928 † 22. 11. 1944

Zemplín

Cykloklub

Fatimskej Panny Márie

pri

Rímskokatolíckej farnosti Fatimskej Panny Márie
Vranov nad Topľou Čemerné

Vás pozýva na

Tour de Zemplín

Medzilaborce

Ruský Potok

Nová Sedlica

Vranov nad Topľou

Košice

Vysoká nad Uhom

Plán ciest:
Vranov nad Topľou - Nová Sedlica - 163,5 km, 1479 m
Nová Sedlica - Ruský Potok - 70 km, 671m
Nová Sedlica - Vysoká nad Uhom - 112 km, 794 m
Vysoká nad Uhom - Košice - 120 km, 767 m
Košice - Vranov nad Topľou - 51 km, 741 m

— Je to ON, ktorý nám ukazuje cestu —

Cykloklub FPM - Čemerné

Kde bolo, tam bolo . . .

Začiatok ako z rozprávky. Kde bolo, tam bolo ... alebo ako to vlastne bolo. Nie, nie. Vlastne, ako to malo byť a nebolo a ako to nemalo byť a bolo.

„Toho roku taky rok!“, hovorí slovenské porekadlo. Nevie, čo presne vystihuje, alebo k čomu nás má nasmerovať, ale tento rok je naozaj akýsi zvláštny. Už v svojich číslach má tri dvojky. Sú tam dve dvojky a dve nuly. Prečo tri? Napíšem to ešte raz a dvojky zakrúžkujem. Sú tam **dve dvojky** a **dve** nuly. Po minuloročnej návšteve duchovného otca Simiša Tumbas

Loketiča zo Selenča sme sa dohodli, že tohto roku pôjdeme do Srbska. My starší sme si začínali pripomínať azbuku – písmo, ktoré sa používa v Srbsku a naši mladí sa zasa spoliehajú na angličtinu. V tejto súvislosti ma napadá jeden vtip, v ktorom matka vyčíta synovi:

„Mal by si sa začať učiť po anglicky. Už viac ako 50% obyvateľov našej planéty rozpráva po anglicky.“

Syn odpovedá: „A to akože nestačí?“

Naplánovali sme si trojdňovú cestu tam. Večer, jeden celý deň a ráno nasledujúceho dňa by sme boli v Selenči. Potom bicyklami späť do Maďarska a tam automobilovou prepravou z juhu na sever krajiny. Odtiaľ už na bicykloch presun na Slovensko a domov. Zabralo by nám to týždeň. Rozdelili sme si úlohy a začali zabezpečovať. Ubytovanie, sprievodné vozidlo, vozidlo na prepravu krížom cez Maďarsko, cestovné a úrazové poistenie, sponzorov, ... Ja som si vzal na starosť emailovú komunikáciu s duchovným otcom Simišom Tumbas Loketičom. Poslal som mu list, v ktorom som mu napísal, že na jeho osobné pozvanie by sme radi mali cieľ tohtoročnej cyklopúte práve v ich meste Selenča. Poprosil som ho ešte, či by nám vedel zabezpečiť program, aby sme čo najviac spoznali jeho súčasné miesto pôsobenia, Slovákov, ktorí tam žijú, rôzne zaujímavosti a trochu z histórie.

Pripojil som aj program jednotlivých etáp a nakoniec som doložil aj v skratke históriu nášho cykloklubu. Nakoniec som mu napísal, že sme všetci v sobotu večer 15. februára 2020 pozerali „Zem spieva“, kde vystupovali aj rodáci zo Selenča - Súdiovci. Ak by ste si to chceli pozrieť, tu je odkaz na internetovú stránku slovenskej televízie:

<https://www.rtvs.sk/televizia/archiv/14986/213223>

Zem spieva III. séria.

Prešiel mesiac a nedostal som žiadnu odpoveď. Kontaktoval som otca Marcela, že čo s tým, keď tu ...

Prišlo vírusové ochorenie COVID-19, zatvorili sa hranice, obchody, kostoly, ... a zrazu všetky naše plány padli. Ostali sme na nule. Nie. Ostali sme horšie ako na nule. Nevedeli sme vôbec nič. Nemali sme žiadny bod, od ktorého by sme sa mohli odraziť. Nič. Dokonca ani bicyklovať sme sa nemohli. Ostali sme všetci v očakávaní. Najhoršie na tom bolo to, že vôbec sme nevedeli, na čo vlastne čakáme, lepšie povedané, na čo vlastne máme čakať. Postupne sa situácia začala uvoľňovať. Mohli sme ísť na bicykle, ale iba v rámci okresu. Pre lepši tréning, viac ciest a menej možností stretávania sa ľudí vo väčšej skupine, meníme naše cestné bicykle za horské a vyrážame do prírody. Využívame všetky prístupné poľné a lesné cesty v našom okrese a spoznávame miesta, ktoré by sme za normálnych okolností asi ani vôbec nenavštívili. Zasa sa vrátim na začiatok, k slovenským porekadlám a pripojím tu ešte jedno, ktoré je na túto situáciu vhodné: „Všetko zlé je na niečo dobré.“

Postupne sa situácia uvoľňuje a po Veľkej Noci už môžeme ísť aj z okresu do okresu. A tak striedame. Raz cestné, raz horské bicykle. Len aby sme boli v pohybe. Pre časté daždivé počasie, niektorí chlapci využívajú aj domáce cyklotrenažére. Epidemiologická situácia znova trochu povolila a my na rýchlo začíname, ak by to bolo možné, plánovať. Niekedy dávno sme chceli realizovať cyklopúť po našich drevených kostolíkoch.

Vtedy sme to zamietli, že na to potrebujeme všetci horské bicykle. Teraz ich máme. Dalo by sa. Je tu ale iný problém. Po cestách, po ktorých budeme chodiť my, nemôže ísť s nami sprievodné vozidlo. Chlapci hľadajú možnosť, ako spojiť kostolíky po normálnej asfaltovej ceste. Dá sa, ale budeme musieť robiť obchádzky, čo nám z časového dôvodu nedovolí navštíviť všetky drevené kostolíky. Všetci sme sa zhodli, že polovicu cyklopúte venujeme dreveným kostolíkom a druhú ... O tom budem písať neskôr. Deň odchodu je už stanovený. Nedeľa 5. júla 2020, čas 7⁰⁰. Kvôli včasnému rannému odchodu si každý zabezpečí svätú omšu sobotu večer splatnosťou za nedeľu. Nedeľu nás čaká najdlhšia a zároveň aj najťažšia etapa. Celý deň budeme krútiť iba do kopcov. Niektorí trochu s obavou pozerajú na tento deň. Čaká nás skoro 170 km a okolo 1500 nastúpaných metrov.

Kontrolujeme úlohy. Mali by sme mať všetko. Sprievodné vozidlo, kňaz, náhradný bicykel, servis, ubytovanie, strava. Každý účastník cyklopúte má splnenú podmienku – od začiatku roka 2020 do odchodu na cyklopúť najazdených 1000 km na bicykli. Keď tu zrazu ... Mne sa ozval synovec, ktorý v súčasnej dobe pracuje v Prahe, že situácia sa v Českej republike zmenila, svadby sú povolené a tak stále platí jeho pozvanie na veselku, ktorá bude 04. júla 2020 v dedine Prusiny (cca 100 km za Prahou smerom na Plzeň). O svadbe som vedel už dávno. Lenže potom prišiel COVID-19, zatvorili sa hranice a tak som svoju účasť na svadbe neriešil. Ale teraz – nemôžem odmientnúť. Ubytovanie v Prahe máme zabezpečené už od piatku, to znamená, že z domu musíme vyraziť 3. júla, skoro ráno. Veselka – je spojená aj s prehliadkou Prahy a tak návrat naspäť domov bude až utorok večer 7. júla 2020. To znamená, že do stredy vypadávam z cyklopúte. Chlapci to ale v pohode zvládnu aj bezo mňa. Aspoň im nebudem kaziť priemernú rýchlosť. Jediné, čo ma trápi, je to, kto mi bude robiť poznámky a fotodokumentáciu z jednotlivých dní. Ešte sme neskončili

s dohadovaním, keď nám Zuzka Hrubovská (naša cyklomama - ako ju chlapci nazývajú) oznámila, že zo zdravotných dôvodov sa nemôže zúčastniť tohtoročnej cyklopúte. Čo teraz? O. Marcel nemôže ísť v sprievodnom vozidle sám. Musíme mať za Zuzku náhradu, aj keď vieme, že ju ťažko niektorá iná žena nahradí. Zuzka už nás za tie roky pozná. Vie aj kto, čo rád jedáva, kto sa ako tvári, keď je unavený, kto potrebuje masáž, kto ... Chlapci oslovili niekoľko žien - niektorí svoje známe, priateľky, manželky. Zatiaľ 0 bodov. Ako keby mali strach zo zodpovednosti. Nakoniec sa nám prihlásila Jakubova priateľka Marianka Durkajová z Hencoviec, ktorá už pomaly patrí do rodiny Hrubovských, že s nami pôjde a dokonca sa podujala, že mi urobí aj zopár poznámok. Výborne, teda skoro výborne. Problém, teda „ako by to bolo, keby“ nebol problém, je iba v tom, že v stredu už musí byť v práci. To znamená, že najneskôr v stredu ráno ju musí niekto vystriedať. Spájam sa so Zuzkou a dohodli sme sa, že ak jej zdravotný stav dovoľí, tak stredu ráno by vystriedala Marianku a zároveň by do tímu cyklopútnikov priviezla aj mňa. Myslím, že nás už nič neprekvapí a môžeme čakať, kedy príde deň „D“.

Deň „D“ 1 – nedeľa 5. júl 2020

Začínam písať tieto riadky zo zápisníka Marianky a z fotiek, ktoré chlapci urobili počas cyklopúte. Začína deň „D“. V tom čase som už tretí deň v Prahe.

Svojej povesti neostali nič dlžní. Tak ako po iné roky, ani tohto roku naši cyklopútnici nevyrazili včas, ale predsa. Po požehnaní od otca Marcela o 7²⁰ vyrážajú na prvú etapu tohtoročnej cyklopúte (obr. 1).

Dnešný cieľ je Nová Sedlica. Najvýchodnejšie položená obec na Slovensku. Je tu veľa zaujímavostí. Spomeniem Národný park Poloniny, pôvodne zachovaný karpatský prales Stužica, ktorý je zapísaný v zozname Svetového dedičstva UNESCO, vrch Kremeneč, v blízkosti ktorého je trojbod, kde sa stretávajú

obr. 1

hranice troch štátov – Poľska, Ukrajiny a Slovenska. Pamätáte na čas, kedy v televízii pred každým večerníčkom vyšiel zo svojho domčeka Deduško Večerník sprevádzaný svojim bielym psíkom, aby zapálil hviezdy na nočnej oblohe? Tak tento domček je práve v tejto obci (obr. 2).

Dnes už vyzerá trochu ináč, ako si ho pamätáme. Zub času aj na ňom zanechal svoju stopu, ale stále je tu. Trochu som sa rozpísal, ale možno to nie je na škodu.

Vrátim sa späť na cestu. Kvôli bezpečnosti a menšej premávke, chlapci vyberajú zaujímavú trasu. Nejdú priamo do Novej Sedlice, čo je 93 km, ale idú malou obchádzkou cez Medzilaborce. Dĺžka 163,5 km. Trochu viac, ale nevadí. Je to pokojná a pohodová cesta. Nastúpajú 1479 metrov. To znamená, že celou cestou pôjdu do kopca.

Chlapci prechádzajú obcami Majerovce, Sedliská a na Tovarianskej križovatke odbočujú na Ondavské Matiašovce a pokračujú Ondavskou dolinou. Nasledujú dediny Žalobín, Jasenovce. Tu odbočujú smerom na Girovce a za nimi je obec

Košarovce, ktorá už teraz patrí do okresu Humenné. Pred touto obcou sú postavené umelé rybníky, ktoré teraz spravujú Slovenské rybníky Žilina. Aj v tejto obci chlapci menia smer. Odbočujú na Pakostov. Pekným kopcom, na ktorom je kostol s cintorínom, opúšťajú dedinu Nižná Sitnica. Zatiaľ pohodová cesta. Jemná pahorkatina. Cesta vedie sem tam cez pole, cez les. Pred dedinou Pakostov majú prvú prestávku. Pri miestnej kaplnke využívajú prameň, ktorý vyteká zo zeme rovno pred kaplnkou na osvieženie a doplnenie chýbajúcej vody vo fľašiach na bicykloch. Hneď vedľa kaplnky na malom brehu je z bielych kameňov vyložený názov obce (obr. 3).

Po krátkom oddychu pokračujú ďalej. Za dedinou Pakostov ich čakajú ďalšie dediny. Prechádzajú obcou Ruská Kajňa. Pred vstupom do dediny Oľka ich čaká ďalšia zmena okresu – Medzilaborce. Zároveň aj nasleduje zmena terénu. Cesty sú tu viac do kopcov. Nasleduje dedina Repejov. Tesne pred vstupom do obce Varechovce modrá informačná tabuľa oznamuje zmenu okresu – Stropkov. Až prichádzajú do obce Havaj. Zaujímavý názov obce. Ako ináč, chlapci si tento moment zachytili fotoaparátom (obr. 4).

Spomínam si, keď som si raz plánoval okružnú trasu po Ondavskej doline cez Havaj, Stropkov, Giraltovce, Tokajík a okolo Domaše domov a chcel som vedieť koľko kilometrov mám

obr. 4

do dediny Havaj, počítač to vyhodnotil ako moju chybu a miesto môjho Havaj, tam uviedol Hawaii (USA) a zrazu mi nabehla cesta tam a späť okolo 25 000 km vzdušnou čiarou. V duchu som sa zasmial, že ak by to bolo možné, ako dlho by som tam šiel na bicykli.

Vrátim sa späť zo svojich spomienok. Tu chlapci odbočujú smerom na Medzilaborce. Cesta sa mení k lepšiemu. Myslím povrchom. Idú po hlavnej ceste, ktorá spája mestá Stropkov a Medzilaborce. Ešte dobre, že je nedeľa, k tomu ešte aj štátny sviatok a tak je pokoj od nákladných vozidiel, ktoré tu cez bežný deň premávajú v dosť hojnom počte. Za sebou už majú okolo 60 km. Počasie im zatiaľ praje. Nie je horúco, sem tam zafúka vetrik na osvieženie. Ideálne počasie na bicykel.

O 9³⁰ vyráža od nášho kostola motorizovaná jednotka v deväťmiestnom minibusu Toyota Proace Verso v zložení o. Marcel Stanko a Marianka Durkajová. Na túto cyklopúť dostali členovia motorizovanej jednotky aj špeciálne biele trička s logom Cykloklubu Fatimskej Panny Márie, pod logom osobne

každého meno - o. Marcel / Marianna Durkajová / Cyklo MAMA a pod menom zaradenie – motorizovaná jednotka.

Naša CykloMAMA si na využitie svojho trička ešte bude musieť chvíľu počkať (obr. 5).

Naši cyklopútnici pokračujú smerom na Medzilaborce. Za dedinou Malá Poľana

na samom vrchole kopca ďalšia zmena okresu – Medzilaborce. Dole kopcom vchádzajú chlapci do dediny Rokytovec. Hore kopcom opúšťajú túto dedinu a opäť dole kopcom vchádzajú do Krásneho Brodu.

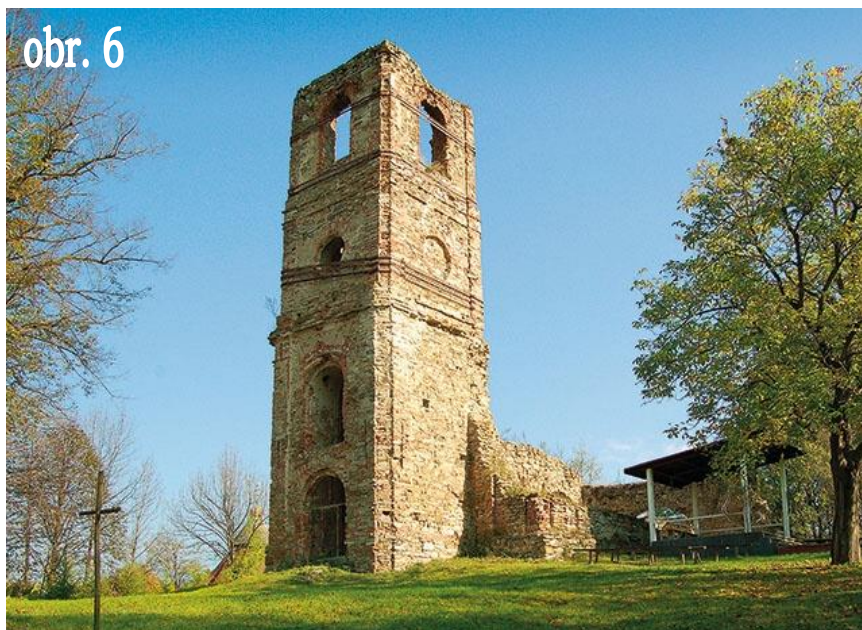
Zaujímavé. Tu je v každej doline dedina. Na vrchole kopca nie je žiadna. Určite prvý a jednoznačný znak, prečo tomu tak je – voda. Kde je voda, tam je život. Cez každú dolinu preteká potok. Druhý znak, ale ten až tak nezaváži, je ochrana pred vetrom a inými poveternostnými vplyvmi, ktorým by museli čeliť na vrchole kopca.

Naši cyklisti prechádzajú dedinou, respektíve jej časťou, lebo z dediny toho veľa nevidia a za mostom odbočujú doľava, smerom na Medzilaborce. Je to naozaj veľká dedina. Teraz idú po krásnej, rovnej, pekne označenej, hlavnej ceste Humenné – Medzilaborce. Asi po dvoch kilometroch opúšťajú dedinu. Za sebou už majú 70 km.

Naša motorizovaná jednotka ide do Medzilaboriec najkratšou trasou, čo je 70 km. Nebudem tu písať, kade všade prechádzali, ale spomeniem poslednú dedinu našich cyklopútnikov – Krásny Brod. To, čo naši chlapci nevideli, sú ruiny gréckokatolíckeho kláštora - monastýra, ktoré sa nachádzajú ešte pred dedinou po pravej strane cesty z Humenného (obr. 6). Monastýr

Zostúpenia Svätého Ducha patril baziliánom – mužská gréckokatolícka rehoľa. Trochu sa pri ňom zastavíme.

Monastyr Zoslania svätého Ducha (Monastyr Sošestvija sviatoho Ducha) v Krásnom Brode patrí medzi jeden z najstarších a najvýznamnejších monastyrov (monastyr – kláštor mníchov východného obradu) na Slovensku. Je označovaný aj ako „rusnácky Devín”. Jeho začiatky sú však zahalené rúskom tajomstva, legend, hypotéz a Cyrilometodejskej tradície. Počiatky monastyra začínajú v 14. storočí, kedy došlo k zázračnému uzdraveniu slepeho žobráka. Tradícia hovorí, že pri prameni, ktorý sa nachádzal v Krásnom Brode, sa zázračne vyliečil slepý pútnik Michal Spalinský, ktorý potom namaľoval obraz. Novo postavený monastyr zasvätený Svätému Duchu sa tak stal miestom, kde sa ľudia chodili liečiť a neskôr aj stretávať na jarmokoch. Krásnobrodský monastyr sa stal významným centrom duchovnosti a kultúry.

Monastyr bol trikrát zničený.

Prvýkrát v roku 1603 grófom Valentínom Drugethom. V 16. storočí patrilo toto územie Drugethovcom z Humenného, ktorí boli v tom čase kalvínmi. Valent Drugeth išiel v roku 1603 na sviatok Zoslania Svätého Ducha okolo monastyra, kde bolo veľa ľudí, kvôli čomu sa mu splašili kone, koč sa prevrátil a gróf si zlomil ruku. Od zlosti prikázal monastyr vypáliť. Ruka sa mu však dlho nehojila, a tak sľúbil, že ak vyzdravie, dá postaviť nový monastyr, čo sa aj stalo. Keď sa vyliečil, obrátil

sa na katolícku vieru a v roku 1605 obnovil monastyr. V roku 1614 bol posvätený nový chrám, ktorý vybudovali pri

monastyre (obr. 7).

Druhýkrát bol monastyr zničený počas stavovského povstania, ktoré viedol František II. Rákoczy v rokoch 1703-1711.

V rokoch 1752 – 1761 bol postavený nový veľký monastyr a murovaný chrám.

V tom čase bola postavená aj nová kaplnka Pokrova, v ktorej od nepamäti bola umiestnená čudotvorná ikona presvätej Bohorodičky v barokovom tepanom striebornom obale. Tvrdí sa o nej, že sa vždy zachránila z ohňa (nikde som nenašiel zmienku o tom, či sa jedná o ten istý obraz, ktorý namaľoval uzdravený slepý žobrák). Kaplnka Pokrova bola do terajšej podoby prebudovaná v roku 1759.

V krásnobrodskom monastyre žilo veľa mníchov. Monastyr bol miestom noviciátu pre mladých kandidátov rehole baziliánov, ako aj filozofickej a teologickej školy. Za rok jej založenia sa považuje rok 1747 a trvala do roku 1820. Táto vysoká škola teológie, filozofie a ikonopiseckých štúdií mala veľký význam. Učili na nej viacerí slávni profesori, akým bol napríklad Dr. Arsenij Kocák, autor prvej gramatiky pre Rusínov. Pôsobil tu aj národopisec Anatolij Kralický, ktorý zbieral ľudové piesne, obyčaje a rozprávky, veľký historik Joannikij Juraj Bazilovič a tiež národní buditelia, ako Alexander Pavlovič, Adolf Ivanovič Dobriansky či Alexander Vasilievič Duchnovič.

Pre monastyr sa rok 1915 stal osudným. Prechádzajúcim rakúsko – ruským frontom bol chrám i monastyr zničený. Všetci mnísi odtiaľ odišli do Máriapócz (o tom som písal v minuloročnej cyklopúti – Tour de Hugary).

V roku 1998 začala rehoľa baziliánov s výstavbou nového monastiera. Aby sa zachovali staré historické ruiny, nový baziliánsky monastier bol vybudovaný severovýchodne od zrúcanín kláštorného chrámu a bol posvätený 2. júna 2002. V krátkom čase severne od historického miesta vyrástol i nový chrám, ktorý bol posvätený 7. júna 2009 (obr. 8). Odpustové

obr. 8

slávnosti sa v Krásnom Brode konajú každoročne na sviatok Zoslania Svätého Ducha (v júni), na sviatok blahoslaveného Pavla Petra Gojdiča (v júli) a na sviatok Pokrovu – Ochrany presvätej Bohorodičky (v októbri).

V evidencii nehnuteľných národných kultúrnych pamiatok sú z Krásneho Brodu zapísané ruiny kláštora baziliánov, pôvodná kaplnka kláštora, gréckokatolícky chrám a kaštieľ s parkom.

Chlapci pokračujú ďalej. Prvou väčšou dnešnou zastávkou je obedňajšia prestávka. Po 5 kilometroch prichádzajú do mesta Medzilaborce a po chvíli, za Múzeom moderného umenia Andyho Warhola schádzajú z cesty do dvora Penziónu Andy (obr. 9).

Onedlho prichádza aj sprievodné vozidlo a tak začína spoločný obed. Prvý obed na tohtoročnej cyklopúti. Čo nám táto púť prinesie? Aké bude jej ovocie? Každý deň

obetujeme na úmysly našich bratov a sestier, ktoré nám pred cestou odovzdali. Dnešná cyklopúť je obetovaná za našich farníkov. S týmto úmyslom prichádzame po obede do kostola *Bohorodičky Panny Márie*. Vďaka miestnemu farárovi o. Mariánovi Halasovi odslúžil o. Marcel pre cyklopútníkov prvú svätú omšu na tejto cyklopúti (obr. 10).

Celkom v krátkosti o farnosti a kostole. Vzhľadom na zloženie obyvateľov mesta

Medzilaborce tu dominuje pravoslávna a gréckokatolícka cirkev. Rímskokatolícka cirkev má v tomto meste a aj v celej oblasti veľmi malé zastúpenie. O tom svedčí aj zriadenie farnosti 1. júna 1998 Mons. Alojzom Tkáčom, košickým arcibiskupom metropolitom, pod ktorú patria obce: Čabalovce, Čabiny, Čertižné, Habura, Kalinov, Krásny Brod, Miková, Ňagov, Oľka, Palota, Rokytovec, Roškovce, Sukov, Svetlice a Výrava. Spolu 15 obcí. U nás, kde prevažuje rímskokatolícka cirkev, je nemožné, aby toľko obcí patrilo pod jednu farnosť. Prvá rímskokatolícka filiálka v tomto meste bola zriadená v roku 1749. Súčasný kostol *Bohorodičky Panny Márie* (obr. 11) dal postaviť v roku 1903 lekárnik Štefan Lehoczky, žijúci v tom čase v Medzilaborciach (*1866 – +1909).

Posledná rozsiahla obnova tohto kostola sa začala v roku 1997. Navrhovaný projekt obsahoval v sebe nový chór a pristavanú murovanú vežu. Predtým stála vedľa kostolíka drevená zvonica. Počas zimy roku 1997 sa práce sústredili na interiér kostola, jeho novú

elektroinštaláciu, podlahy a vstavaný oltár ako aj jeho vymaľovanie. S prístavbou veže kostola sa začalo na jar, v máji roku 1998, necelé dva mesiace pred zriadením farnosti. Veľkou pomocou pri stavbe novej veže bola aj darovaná železná konštrukcia z Hrabovca nad Laborcom. Do konca roka 1999 sa podarilo celú stavbu dať pod strechu. Vo zvonici boli osadené dva pôvodné zvony. V nasledujúcom jubilejnom roku 2000 sa už vykonávali ukončovacie práce a príprava na konsekráciu kostola, ktorú vykonal Mons. Alojz Tkáč, arcibiskup 31. decembra 2000.

13. septembra 2002 biskup Bernard Bober posvätil pred kostolom jaskynku Lurdskej Panny Márie. O rok na to 19. októbra 2003 posvätil pamätnú tabuľu Jána Pergera, ktorý bol košickým biskupom v rokoch 1868 – 1876. Ján Perger sa narodil v Čertižnom, ktorá je filiálnou obcou patriacou do farnosti Medzilaborce.

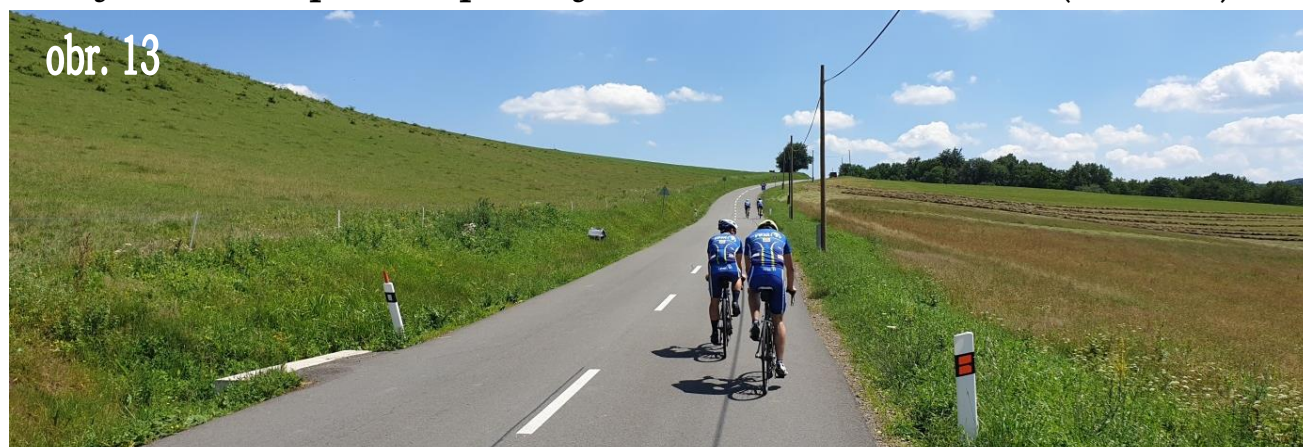
Posledné práce vykonané na tomto kostole sa týkali strechy. Oprava strechy začala 8. júna 2011 a dokončená bola 4. augusta 2011. Bola daná fólia, nové dosky a nová krytina. Celé dielo bolo finančne pokryté zo zbierky miestnych veriacich,

ktorý pristúpili k tomuto dielu veľmi zodpovedne a obetavo. Boh určite neprehliadne túto obeť.

Vrátim sa naspäť k našim chlapcom. Po svätej omši (obr. 12) a poďakovaní miestnemu duchovnému otcovi, vyrážajú chlapci na ďalšiu etapu dnešnej cyklopúte. Vracajú sa späť, smerom na Krásny Brod. Ešte predtým, než opustia

mesto Medzilaborce, odbočujú doľava – smer Snina. Tu sa aj končí krásna, široká, rovná cesta a začína cesta nižšej, II. triedy. Hore kopcom opúšťajú mesto Medzilaborce (obr. 13).

Prvá obec Ňagov. Zatiaľ iba stále hore kopcom. Po niekoľkých kilometroch stúpania sa to aspoň na chvíľu mení a zjazdom na bicykloch vchádzajú do obce Čabiny. Na konci dediny ich čaká ďalšie stúpanie. Zjazdom a stúpaním opúšťajú Čabiny, časť Sterkovce. Po niekoľkokilometrovom stúpaní ich čaká malé Branisko. Zopár prudkých serpentín a pár kilometrový zjazd. Teraz, po namáhavom výstupe, si môžu aspoň nohy trochu oddýchnuť, ale ruky nie. Tie musia byť stále v pohotovosti na riadidlách. Pri takom zjazde aj na brzdách. Vchádzajú do obce Výrava. Po opustení obce idú ako keby po vrchole kopcov. Sem tam malé stúpanie, alebo klesanie. Prešli niekoľko kilometrov v pohodovej jazde, ak sa dá takáto nazvať (túto ich cestu sledujem iba cez internet. A tu sú cesty úzke, rozbité a miestami samá diera) a začína niekoľko kilometrové klesanie. Vchádzajú do dediny Svetlice.

Neviem, podľa čoho má táto dedina názov. Ale Svetlice farbiarsky alebo aj Požlt' farbiarsky je liečivá rastlina. Vo väčšine sa vyskytuje iba v Malej Ázii. U nás sa miestami pestuje ako alternatívna olejnina a dekoratívna rastlina. Kvety obsahujú farbivá (žlté rozpustné vo vode, červené rozpustné v etanole; carthamin), živice a vosky. Byľ obsahuje olej (25 – 40 %) s dominantným podielom glyceridov kyseliny linolovej. Obsahové látky kvetov pôsobia mierne preháňavo (laxatívum),

močopudne (diuretikum) a potopudne (hidrotikum). Z usušených kvetín sa za studena lisovaním získava saflórový olej, ktorý pôsobí na zníženie hladiny cholesterolu v krvi a preventívne ako antisklerotikum.

Požltľ farbiarsky sa používal hlavne ako farbiarska rastlina, v súčasnosti ako olejnina. V terapii sa používa prevažne v ľudovom liečiteľstve. Kvetová droga sa využíva pri ochoreniach močových ciest, obličiek, pri zvýšených teplotách. Vnútorne sa užíva vo forme záparu alebo saflorového vína na liečenie kožných ochorení (ekzémy). Saflorový olej sa vnútorne užíva na zníženie hladiny cholesterolu v krvi (1 polievková lyžica denne počas dvoch mesiacov) a ako profylaktikum srdcovo-cievnych ochorení. Kvety sa používajú na prifarbovanie jedla, v minulosti sa používali na falšovanie šafránového korenia. Olej sa využíva aj v kozmetike (mydlá), potravinárstve a má aj technický význam (fermeže, laky).

Svetlice poznáme aj my – zvlášť na Silvestra. Ale keď vznikol názov tejto obce, určite o týchto svetliciach ani nechyrovali.

Skoro po rovine opúšťajú chlapci túto dedinu. Tu na tých dedinách je zaujímavé to, že vyzerajú ako na druhej strane hranice – v Poľsku. Domy sú tu na riedko, ako zuby prváka. Za dedinou Svetlice začína stúpanie. Mierne, ale stúpanie. Stále stúpanie. Po niekoľkých kilometroch im informačná tabuľa oznamuje, že vstúpili do okresu Humenné. A za touto tabuľou dole kopcom prichádzajú na križovatku, kde smerom doprava odbočujú na Sninu. Miernou pahorkatinou a dole kopcom prichádzajú do obce Nižná Jablonka. Prechádzajú okolo pravoslávneho chrámu a za chvíľu okolo rímskokatolíckeho kostola. Maličká, jednopodlažná budova. Neviem, či má rozlohou viac ako 60 m². Po niekoľkých metroch ľavotočivou zákrutou menia smer jazdy. Ďalší cieľ cesty – Snina. Miernym stúpaním opúšťajú túto dedinu a s novým asfaltom, stredovou čiarou a zvodidlami po krajnici prechádzajú hranicou okresu – Snina. Asi po 200 metroch za značkou sa končí nový asfalt.

Nevadí. Aspoň, že stredová čiara ostala. Pomaly dole miernym kopcom vchádzajú chlapci do dediny Hostovice, čo znamená v rusínskom jazyku niečo ako hosťiteľ, pohostinný. Nevieť ako sa chlapci cítili pri prechádzaní tejto obce, ale keď ju prešli na bicykloch tak ako ja na počítači s myškou (na jeden dych by sa dalo povedať) s možnosťou pohostinnosti sa asi nestretli. Po východe z dediny sa cesta mení. Teraz idú iba dole kopcom. A čím sú ďalej od dediny, zjazd nabera na svojej prudkosti. Po novom asfaltovom koberci dole kopcom vchádzajú do obce Pčolinné. Po rovine opúšťajú dedinu. Po 47 kilometroch a miernym klesaním od poslednej dediny vchádzajú do mesta Snina.

Ak dobre počítam, tak dnes prešli chlapci hranicou siedmych okresov – Vranov nad Topľou, Humenné, Medzilaborce, Stropkov a Snina, z toho okresy Humenné a Medzilaborce dvakrát.

Idú po hlavnej ceste smerom na Stakčín. V strede mesta prichádzajú k predajni Lidl. Nie, nejdú nakupovať. Veď dnes je nedeľa. Dôvod – oproti je Pohostinstvo u sklenára. Tu chlapci prichádzajú na malé občerstvenie. Posilňujú sa koláčmi, slaným a sladkým, čo im nabalili doma pred cyklopúťou a zapíjajú to kofolou (obr. 14). Kým sa posilnia, trochu vám napíšem o meste Snina.

Začnem celkom od začiatku.

SNINA. Dedinu tak pomenovali jej slovenskí zakladatelia podľa toho, že v jej chotári bolo veľa lúčnych pozemkov. Keď si tam

jej zakladatelia vybudovali obydlia, dedina dostala názov Senná Ves. Preto druhým variantom by mohlo byť odvodenie názvu Sniny od slovenského slova seno.

Územie Sniny sa po vzniku Uhorského štátu stalo vlastníctvom uhorských kráľov Arpádovcov. Keď v roku 1301 zomrel Ondrej III. – posledný kráľ z rodu Arpádovcov, nároky na uhorský trón si robil aj Karol Róbert z rodu neapolských Anjouovcov (1308 – 1342). Do Uhorska prišiel s družinou šľachticov, medzi ktorými boli aj bratia Filip a Ján Drugetovci.

Filip Druget bol dôverníkom a vojvodcom Karola Róberta. Zohral významnú úlohu pri jeho dosadení na trón. Za jeho verné služby a úspechy v bojoch mu kráľ udelil hodnosť spišského a abovského župana a neskôr hodnosť palatína. V roku 1317 daroval kráľ Karol Róbert Filipovi Drugetovi skonfiškované majetky a hradné panstvá. Od tých čias patrila Snina nepretržite až do konca 17. storočia Drugetovcom, kedy rod vymrel po meči a všetok majetok prešiel na vdovu Žigmunda Drugeta, grófkou Teréziu Keglevičovú. Po jej smrti pripadol celý majetok jej dcéram.

Snina mala oproti okolitým dedinám pomerne priaznivé životné podmienky. Sninský chotár bol v strednej časti rovinatý a vhodný na rozvoj poľnohospodárstva. Intravilán dediny tvorili domy so záhradami, sadmi, záhumienkami, extravilán zase polia, lúky a les. Od prvej polovice 15. storočia stál v Snine rímskokatolícky kostol. Najstaršia časť Sniny sa nachádzala pri sútoku riek Cirochy a Pčolinky pri kostole. Bývanie v stredoveku bolo na nízkej úrovni, poddaní žili v hlineno-drevených domoch pokrytých strechou zo slamy, rákosia alebo dreva.

V roku 1781 dala grófka Terézia Zichyova-van Dernáthová, vnučka Žigmunda Drugeta, postaviť kaštieľ. Po smrti grófkou jej piati synovia v roku 1799 predali Sninu i s novým ešte nie celkom dokončeným kaštieľom Jozefovi Rhollovi, pôvodom z Holandska, podnikateľovi z Gemera, ktorého potomkovia

zveľaďovali tento kraj až do roku 1857. Za tento krátky čas sa postarali o vybudovanie železiarne v roku 1809 v Jozefovej doline. V ďalších rokoch bola v jej blízkosti vystavaná celá osada Jozefove Hámre (dnes Zemplínske Hámre), kde sa usádzali aj nemecké rodiny. Jozef Rholl, ktorý sa najviac pričínal o hospodársky rozvoj Sniny a okolia, postavil v Hámroch aj zlievareň. V nej bola v roku 1841 odliata aj známa socha Herkula umiestnená na nádvorí kaštieľa, ktorá je dodnes nepísaným symbolom mesta.

Od roku 1839 sa v Snine konali štyrikrát ročne tradičné jarmoky, ktoré znamenali rozvoj obchodu a remesiel. V čase hospodárskej krízy v roku 1873 železiarne úplne zanikli, život obyvateľov Sniny a okolia sa rapídne zhoršil a nastalo hromadné sťahovanie do USA, Kanady a západnej Európy.

Čiastočné hospodárske oživenie regiónu nastáva na začiatku 20. storočia. Súviselo s výstavbou železnice z Humenného do Stakčína v rokoch 1909 – 1912, ktorá umožnila rozvoj najmä drevárskeho priemyslu.

Územie regiónu bolo v 20. storočí priamym dejiskom dvoch veľkých vojen, ktoré priniesli zhoršenie životných podmienok pre tunajší ľud. Po prvej svetovej vojne bola postavená vo Vihorlatských vrchoch úzkokoľajková železnica na dopravu dreva. Cestné komunikácie boli budované v rokoch 1932 - 1933. Hospodárskemu rozvoju napomáhala hlavne pila v Snine a železničná trať do Stakčína. Po vojne vznikla potreba opraviť zničené objekty a z tohto dôvodu bola v roku 1930 v Snine postavená tehelňa s trojzmennou nepretržitou prevádzkou.

V medzivojnovom období, keď Zakarpatská Rus patrila k Československu, bola Snina dôležitým mestom na obchodnej ceste smerom na východ. Druhá svetová vojna nadsťh poznačila životy mnohých Sninčanov aj celé hospodárstvo mesta i jeho okolia. Po vzniku Slovenského štátu od roku 1939 východná časť okresu Snina patrila Maďarsku. Dňa 25.11.1944 bolo mesto oslobodené a postupne sa opäť

spamätávala pila, tehelňa a ďalšie podniky, aby zabezpečili obnovu celého okresu. V roku 1960 bolo mesto Snina zaradené pod okresné mesto Humenné. Až po 36 rokoch, v roku 1996, sa vracia mestu Snina štatút okresného mesta.

Okres Snina sa nachádza v najvýchodnejšej časti Slovenska. Miesta, kde uvidíte drevené sakrálne stavby v obciach Jalová, Kalná Roztoka, Nová Sedlica, Ruský Potok, Topoľa a Uličské Krivé, tu zanechala byzantská a rímska kultúra. V okolí Sniny je Národný park Poloniny. Každého očarí svojou divokosťou a krásou (obr. 15). Nachádza sa na hraniciach

obr. 15

s Poľskom a Ukrajinou v Bukovských vrchoch. Najvyšším vrchom je Kremenec (1 221 m n. m.), ktorý je na mieste, kde sa stretávajú hranice Poľska, Ukrajiny a Slovenska. 80 % NP Poloniny tvoria lesy, kde prevládajú bukové porasty. Významnú časť plochy zaberajú lúky, ktoré sa nazývajú poloniny. Nachádza sa tu aj veľa endemitov (endemit – rozšírený rastlinný druh, ktorý sa vyskytuje len na určitom špecifickom území a nikde inde), či stádo zubra hrivnatého. Niektoré časti sú zapísané aj v zozname UNESCO.

Sninský kameň - prírodná pamiatka nachádzajúca sa v pohorí Vihorlatské vrchy nad obcou Zemplínske Hámre. Je to mohutný skalný útvar, ktorý zďaleka vyzerá ako mohutný hrad

(obr. 16). Patrí do územia Vihorlatský prales, ktoré je Svetovým

obr. 16

prírodným dedičstvom UNESCO.

Hámorský náučný chodník - východiskom je obec Zemplínske Hámre. Chodník prechádza cez krajinnú oblasť Vihorlat a na ňom je 14 zastávok (6,8 km, prevýšenie 285 m). Chodník má prírodovedné, historické a banícke zameranie (viac na strane 34).

obr. 17

Náučný chodník Morské oko – Sninský kameň – Sninské rybníky má tri trasy – časť 1 okolo jazera Morské oko - 4 km, časť 2 Morské oko – Sninský kameň - 4 km, časť 3 Sninský kameň – Sninské rybníky - 8 km. Na trase je 10 zastávok. Chodník má prírodovedné, historické a ochranné zameranie.

Astronomické observatórium na Kolonickom sedle je situované

v oblasti s veľmi nízkou úrovňou svetelného znečistenia, vďaka čomu je mimoriadne vhodným miestom na astronomické pozorovania nielen pre verejnosť, ale i na odbornú prácu. V Observatóriu na Kolonickom sedle je umiestnený druhý najväčší ďalekohľad na Slovensku (obr. 17). V areáli sa nachádza aj planetárium, kde sa premieta virtuálna nočná obloha, filmy v celooblohovej projekcii a realizujú sa tu aj prednášky na rôzne astronomické témy.

Krypta v Osadnom je jedinečná kultúrna pamiatka. Pod oltárnou časťou pravoslávneho Chrámu Voznesenia Hospodinovho sa nachádza krypta, v ktorej sú kostrové pozostatky 1 025 vojakov z 1. svetovej vojny. V krypte je hrob s rozmermi 4 m (dĺžka) x 1,5 m (šírka) x 7 – 11 m (hĺbka). Krypta je otvorená 24 hodín denne (obr. 18). Pre návštevníkov

je tu k dispozícii audio sprievodca, ktorý informuje nielen o krypte, ale aj o všetkom zaujímavom z Osadného.

Vrátim sa späť do mesta. Na území mesta Snina sa nachádza 7 národných kultúrnych pamiatok a 35 pamätihodností: klasicistický kaštieľ, malý kaštieľ, historický park pri kaštieli, fontána so sochou Herkula pri kaštieli, kaplnka Sedembolestnej Panny Márie, pomník vzniku Československej republiky, židovský cintorín, rímsko-katolícky kostol Povýšenia sv. Kríža s archeologickou lokalitou a torzom pôvodnej aleje od kostola po Ulici 1. mája, pravoslávny chrám Isusa Christa, Kalvária na starom cintoríne s 8 zastaveniami, prícestné kríže, tzv. božie muky, hroby, hrobky a náhrobníky historického významu na starom cintoríne, gymnázium v budove bývalého Okresného národného výboru, torzo sninskej úzkokoľajkovej lesnej dráhy, vojnové zákopy a vojnový cintorín I z 1. sv. vojny na vrchu Giglovo, vojnový cintorín II – epidemický, vojnový hrob „Umarty“, vojnový hrob Juraja Dunaja – Vidríka, pomník padlým v II. svetovej vojne, bytová a parková architektúra bývalého Závodného klubu Vihorlat Snina, uličné stromové aleje na Ulici Čsl. Armády, Študentskej a Vihorlatskej, park pri Vihorlate a rybník Mlynisko. O niektorých sa zmienim rozsiahlejšie.

Klasicistický kaštieľ

Klasicistický kaštieľ dala v roku 1781 na mieste pôvodne drevenej stavby postaviť grófka Terézia van Dernáthová. Jeho úplného dokončenia sa nedožila. Po smrti grófky sa jej synovia rozhodli kaštieľ i mesto predať rodine Rhollovcov. Od roku 1799 sa teda začala písať ďalšia história sninského skvostu. Rhollovci dokončili výstavbu kaštieľa a na nádvorie pridali aj fontánu so sochou Herkula.

Dvojpodlažná budova kaštieľa bola krásnym veľkopanským sídlom s mnohými miestnosťami – spálňami, jedálňou, hostovskými izbami, grófskymi salónmi, sálou, kuchyňou a komorou. Na nádvorie kaštieľa sa dalo prejsť priestrannou chodbou aj s konským záprahom. Zaujímavé bolo podzemie

kaštieľa, v ktorom sa nachádzali obrovské pivnice, veľká pec na pečenie chleba a kúpeľňa. Podzemný prívod vody napájal vodomet fontány so sochou Herkula. Súčasťou areálu kaštieľa boli v minulosti aj záhrady vo francúzskom štýle a rozsiahly anglický park, z ktorého časť sa zachovala dodnes.

Po druhej svetovej vojne sa stal kaštieľ sídlom odborných učilíšť i domovom mládeže. V roku 2009 ho odkúpilo mesto Snina za účelom jeho komplexnej rekonštrukcie z prostriedkov Európskej únie. Rekonštrukcia prinavrátila kaštieľu v Snine lesk a dokonca mu priniesla bronzový titul Stavba roka 2013 (obr. 19).

Dnes v kaštieli nájdete muzeálne expozície, galerijné výstavy a mestskú knižnicu. Veľmi obľúbená je pútavá muzeálna expozícia „OZVENY SNINY“, ktorá zachytáva tri ozveny dávnych čias: keď sa po prvýkrát spomína oppidum; keď sa noví majitelia Sniny rozhodnú postaviť kaštieľ, ktorý potom žije svojou históriou; keď v Jozefových Hámroch odlievajú bájneho Herkulesa.

Malý kaštieľ

Budova tzv. „malého kaštieľa“ z 1. polovice 19. storočia slúžiaca pôvodne pre ubytovanie služobníctva tvorí neoddeliteľnú súčasť niekdajšieho areálu (obr.20).

V rokoch 1958 až 1970 bola využívaná pre vzdelávacie účely, najskôr ako základná hudobná škola, neskôr ľudová škola umenia. V súčasnosti potrebuje objekt rekonštrukciu.

Historický park pri kaštieli

Je najstaršou vegetačno-architektonickou kompozíciou na území mesta Snina, ktorá bola založená pravdepodobne na začiatku 19. storočia po dokončení výstavby kaštieľa. Pôvodne park pozostával z časti pravidelnej a voľno-krajinkárskej, čo dokumentuje zachovaná historická mapa z roku 1866. Pravidelnú časť tvoril znížený parter (prízemná časť hľadiska divadla) v bezprostrednom okolí kaštieľa a tzv. malého kaštieľa s osadenou fontánou so sochou Herkulesa a v súčasnosti už nezachované záhrady francúzskeho štýlu pred kaštieľom. Voľnokrajinkárska časť začínala za malým kaštieľom pri rybníku. Pozostávala z tzv. veľkého parkového okruhu, ktorý sledoval tok Cirochy, vonkajšie oplotenie a súbežne s cestou na Daľkov (časť mesta Snina) sa vracala do kaštieľa. Vnútorňý okruh bol vedený

starou riečnou terasou Cirochy uprostred parku. Tieto dva okruhy boli vzájomne poprepájané viacerými chodníkmi. Vegetáciu tvoria dodnes vrba biela, javor poľný, brest horský, jelša lepkavá, dub letný, agát biely, borovica čierna, hrab obyčajný, lipa malolistá, pagaštan konský, platan javorolistý, borovica hladká a smrek pichľavý. Koncom 20. storočia bola v parku vybudovaná nemocnica a futbalové ihrisko, čím boli porušené niektoré prirodzené väzby kaštieľa na park.

Fontána so sochou Herkula pri kaštieli

Železná socha Herkulesa - bojovníka s kyjakom v ruke bojujúceho s trojhlavým drakom, predstavuje nepísaný symbol mesta Sniny. Odliata bola v roku 1841 v zlievarni Rhollovcov v dnešných Zemplínskych Hámroch zo šiestich kusov železa majstrom Johanom Pohlom z Rakúska podľa návrhu autora, ktorý sa podpísal pri ľavej nohe Herkulesa ako W. K. Kinne F. Osadená bola uprostred fontány na nádvorí kaštieľa (obr. 21).

Zaujímavosťou sochy je oslavný nápis na kamennom obrubníku fontány v maďarskom jazyku, na ktorom veľké

písmená tvoria tzv. chronostich - verš obsahujúci skrytý časový údaj obsahujúci letopočet odliatia sochy.

Kaplnka Sedembolestnej Panny Márie

obr. 22

Kaplnka Sedembolestnej Panny Márie, tzv. kaplnka Rhollovcov je klasicistickou stavbou z roku 1842 (obr. 22). Postaviť ju dal podnikateľ Štefan Rholl na cintoríne v Snine. Práve jeho rod sa najviac pričínal o hospodársky rozvoj Sniny v tom období. V jej spodnej časti sa nachádzala rodinná hrobka Rhollovcov, ktorá však bola v období 2. svetovej vojny vyrabovaná. Vo vnútri tejto kaplnky je na stene zachovaná tabuľa s náhrobným nápisom

v maďarskom jazyku: "Tu odpočíva Katarína, manželka váženého a udatného národovca Jozefa Rholla, rodená Uszfalvai. Navždy usnula 24. v deň sv. Michala v roku 1803 v 55. roku života. S pocitom vďaky a hlbokou úctou dal vystaviť syn Štefan v roku 1842."

Ku kaplnke viedla v minulosti stromová aleja. Okolo roku 1909 bola pred kaplnkou umiestnenou na návrší Viničnej hory vybudovaná kalvária s 12 zastaveniami krížovej cesty. Prvé štyri murované zastavenia - kaplnky boli neskôr odstránené z dôvodu výstavby železničnej trate. Zvyšných 8 murovaných zastavení kalvárie boli vyhlásené v roku 2012 mestským zastupiteľstvom za pamätihodnosti Sniny (obr. 23).

obr. 23

Ich zlý stav si nevyhnutne vyžaduje obnovu.

Pomník vzniku Československej republiky

Pomník, ktorý sa v súčasnosti nachádza v parku na Sídlišku 1. mája – pozostatku bývalého námestia v Snine, bol odhalený v roku 1928 pri príležitosti 10. výročia vzniku Československej republiky (obr. 24).

Pôvodne sa nachádzal pri rímskokatolíckom kostole Povýšenia sv. Kríža, v blízkosti miesta, kde je v súčasnosti umiestnený pomník padlým vojakom z 2. sv. vojny.

Pomník pripomína dôležité udalosti konca 1. sv. vojny, ktorý znamenal zánik štátneho útvaru Rakúsko-Uhorska. K prvému verejnému vystúpeniu proti predstaviteľom bývalej uhorskej štátnej moci na Zemplíne došlo dňa 4. novembra 1918 práve v Snine, kde zhromaždení občania požadovali pripojenie k novému štátu – Československu.

Rímsko-katolícky kostol Povýšenia sv. Kríža (obr. 25)

V interiéri starej lode pôvodne barokového kostola z roku 1751 sa nachádzajú vzácne maľby a fresky maliara Ignáca Roškovicša, opravovaných v roku 1950 akademickým maliarom Mikulášom Jordanom, ďalej 3 zvony z roku 1835 a 1925, vitrážové okná z roku 1949 a pôvodné lavice. V modernej prístavbe kostola dobudovanej v roku 1992 sa okrem obrazu Ignáca Roškovicša – súčasťou pôvodného barokového oltára, nachádzajú ďalšie umelecké diela, predovšetkým socha sv. Jána Nepomuckého od neznámeho autora z roku 1838, premiestnená do kostola zo zaniknutej kaplnky sv. Jána Nepomuckého a plastika kríža s umučeníím Ježiša Krista od sochára Svetozára Ilavského. V bezprostrednom okolí kostola pod spevnenými a parkovacími plochami sa nachádzajú základy stredovekého kostola a pôvodný cintorín (archeologická

lokalita). Torzo pôvodnej stromovej aleje od kostola po Ulicu 1. mája je pozostatkom hodnotnej sadovnickej úpravy uličného interiéru, do ktorej boli v neskoršom období umiestnené dva pamätníky – pomník padlým v 1. svetovej vojne (NKP) v parku na Ulici 1. mája a pomník padlým v II. svetovej vojne situovaný

obr. 25

pri kruhovom objazde.

Pravoslávny chrám Isusa Christa

Pravoslávny kostol z roku 1985 so vzácnym ikonostasom a kostolným zvonom z roku 1654 preneseným zo zničeného kostola zaniknutej obce Ruské (obr. 26).

Nedá mi nespomenúť prímestskú rekreačnú oblasť Biokúpalisko Sninské rybníky, ktorá je vzdialená iba 3 km od mesta Snina. Predstavuje biokúpalisko, ktoré využíva technológiu samočistenia vody pomocou rastlín a rias. Návštevníci môžu okrem kúpania využívať rôzne ihriská na športové aktivity, detské ihriská, stravovacie a ubytovacie služby.

Spomeniem ešte dedinu Zemplínske Hámre, rodnú obec nášho duchovného otca Marcela Stanka.

obr. 26

Obec Zemplínske Hámre leží v doline Barnovho potoka a je vzdialená 5 km od mesta Snina. Je výnimočná svojím múzeom i Hámorským náučným chodníkom s technickými pamiatkami. Pôvodná osada Josefthal vznikla v roku 1809 v súvislosti s ťažbou a spracovaním železnej rudy pod Sninským kameňom a bola známa aj pod názvami Hutta, Jozefova Hámra, Pustá Hámra a Sninské Hámre. Postupne tu bolo vybudovaných niekoľko hámrov, drevouhoľná vysoká pec a železiarne, ktoré už koncom 19. storočia patrili k najdôležitejším producentom železnej rudy na Zemplíne.

V lokalite nechýba možnosť ubytovania, stravovania a športového vyžitia (plávanie, pešia turistika, cykloturistika, lyžovanie na bežkách...).

Obec Zemplínske Hámre je východiskovým bodom na turistiku vo Vihorlatských vrchoch s atraktívnym Sninským kameňom a Morským okom. Priamo z obce vedie na Sninský kameň značená turistická trasa. Nad údolím Čierneho potoka v oblasti kameňolomu sa zasa vypína prírodný útvar sopečného pôvodu nazvaný Babia skala, ktorá je obľúbeným miestom horolezcov.

Cyklotrasy „Po sninskej úzkokoľajke“, „Po stakčinskej úzkokoľajke“ a „Chodníkom planét“ prepájajú Zemplínske Hámre s okolitými samosprávami Snina, Stakčín a Kolonica.

V Zemplínskych Hámroch sa nachádza aj múzeum s expozíciami priemyselnej výroby a etnografie, informačné centrum a Hámorský náučný chodník, ktorý návštevníkov prevedie technickými pamiatkami a zaujímavosťami obce z čias

ťažby železných rúd, výroby a spracovania železa či ďalších kovov.

Múzeum v Zemplínskych Hámroch (obr. 27) je zriadené v kamennej murovanici – najstaršej

budove v obci z 19. storočia – ktorá pôvodne slúžila na ubytovanie vedenia železiarní. Od polovice 19. storočia bola táto budova využívaná ako hostinec, neskôr ako obecný dom služieb. V múzeu sú inštalované stále expozície priemyselnej výroby a etnografie.

Samostatné expozície sú v ďalších objektoch – v hámri expozícia kováčstva a hámorníctva a v replike štôlne v lokalite pod kameňolomom expozícia banskej činnosti (obr. 28).

Múzeum je výnimočné najmä vystavenými strojmi, štôľňami, bucharmi a inými charakteristickými exponátmi. Expozícia priemyselnej výroby a etnografie je vytvorená v spolupráci s viacerými múzeami vrátane Banického múzea Pro Gonzengergwerk Sargans vo Švajčiarsku.

Hámorský náučný chodník prepája obnovené pamiatky a historicky významné miesta spojené s niekdajšou priemyselnou činnosťou osady Josefthal vybudovanej na úpätí Vihorlatských vrchov – ťažbou a spracovaním železnej rudy, výrobou dreveného uhlia a dopravou dreva.

Náučný chodník návštevníkov oboznamuje s udalosťami súvisiacimi so vznikom osady, prezentuje spôsob bývania v minulosti, zaujímavé architektonické prvky kamenných murovaníc, ktoré sa už inde v zemplínskom regióne nezachovali, dômyselný systém vodných kanálov budovaných kvôli hámrom a mnohé ďalšie.

Hámorský náučný chodník má 14 zastavení a dĺžku 6,8 km.

Cestou náučným chodníkom nevynechajte ani úzkokoľajnú železničku, kde stojí zelený rušeň s vagónmi (obr. 29).

Keď píšem tieto riadky, je u nás Lockdown (uzamknutie predstavuje politiku obmedzení pre ľudí alebo komunitu, aby zostali tam, kde sú, zvyčajne kvôli špecifickým rizikám pre seba alebo pre ostatných).

Vzhľadom na situáciu, ktorá dnes panuje svetom, je istejšie a bezpečnejšie dovolenovať doma.

Možno aj tieto informácie, ktoré som vybral z internetu, vám pomôžu pri výbere tohtoročnej dovolenky. Je tam voda, hory, lesy, skaly, sakrálné pamiatky, história,

... Nie je to ďaleko a človek dokáže naplno relaxovať. Môžete tam ísť každé ráno autom, môžete tam ísť autom s bicyklami na streche, alebo to jednoducho môžete všetko prejsť aj pešo.

Vrátim sa k našim cyklistom. Zatiaľ im počasie praje. Slniečko svieti, jemný vetrík pofukuje. Teraz ich čaká najnáročnejšia časť dnešnej etapy. Nádherná cesta cez krásnu prírodu okolo vodnej nádrže Starina. Náročné, niekoľko kilometrové stúpanie sprevádzané slniečkom nad hlavami s 30°C. Paly sa rozhodol, vzhľadom na svoju kondíciu, kilometre a stúpanie, ktoré ho ešte čakajú, že dnešnú cyklopúť končí a zvyšok cesty prejde v sprievodnom vozidle v spoločnosti našej motorizovanej jednotky - o. Marcela Stanka a Marianky Durkajovej.

Chlapci sadajú na bicykle a začína sa stará klasika. Zoradiť sa do autobusu. Pekne vo dvojiciach a za sebou opúšťajú mesto Snina. Po pravej strane ich vypevádza obchodný dom Tesco a za ním ešte benzínová pumpa OMV. Cesta sa tu zužuje klasicky na dva jazdné pruhy a tak menia formáciu z autobusu na vláčik. Po ľavej strane ešte pokračuje industrializačná zóna. Po celý čas, odkedy chlapci vyrazili od LIDLu, ich sprevádza

okolo rieky Cirocha cyklistický chodník. Ten končí mostom cez túto rieku, za ktorým sa nachádza malý rybník. Ešte prechod cez železničné priecestie a o chvíľu definitívne opúšťajú mesto Snina. Prechádzajú jemnou pahorkatinou. Po ľavej strane im spoločnosť robí les a po pravej železnica smerujúca do Stakčina. Aj keď sa to nezdá, ale nadmorská výška s pribúdajúcimi kilometrami stále stúpa. Za chvíľu prichádzajú do dediny Stakčín.

Tu pri sklade spíleného dreva končí železnica. Keď som videl tie obrovské haldy dreva, aj keď iba cez internet, bolo mi to veľmi ľúto. Ako keby sme si my, Slováci, nevážili zem, ktorú nám dal Pán. Neudržiavame si ju vo svojej kráse, ale snažíme sa z nej maximálne všetko využiť a predať. Za každú, hoci aj podpriemernú cenu. Že po nás zostane namiesto lesov iba holá spúšť? Nám to predsa už vôbec nevadí, čo bude po nás. My žijeme teraz a teraz chceme byť bohatí. Teraz sa chceme mať dobre. Áno. Prirodzená vlastnosť skoro každého Slováka. Môj nebohý otec hovoril, že keď prišiel Žid do vároša (tak volali starí vranovčania mesto) a začal podnikať, tak prikladal halier ku halieru a počítal, že keď sa mu bude takto dariť aj naďalej, tak jeho vnuk by sa už mal mať oveľa lepšie ako on. Naopak, keď začal podnikať Slovák, chcel byť z večera do rána boháčom.

Vrátim sa ešte na chvíľu k lesom. K tým stromom, ktoré svojim koreňovým systémom zadržiavajú obrovské množstvo vody. Možno si to neuvedomujeme, ale v Európe ešte stále hráme prím, čo sa týka spodných pitných vôd. Vďaka stromom a ostatnej vegetácii, ktorá zadržiava vodu, sú u nás povodne, zosuvy pôdy iba na minime. Tam, kde už vyrúbali lesy, som to už videl. Obrovské nánosy pôdy, ktoré zaplavili celú dedinu. Aj keď je to smutné a všetci vieme, že je to tak, nič proti tomu nerobíme. To je druhá vlastnosť Slováka.

Dosť bolo nostalgie. Vrátim sa späť na cestu k našim chlapcom. Pokračujú ďalej a pri malom parčíku v tvare trojuholníka odbočujú na vedľajšiu cestu. V tom parčíku je na betónovom podstavci odstavený ruský tank T34. Za ním je pamätník ruským vojakom, ktorí položili svoje životy pri oslobodzovaní tejto obce od fašistov v druhej svetovej vojne. Opúšťajú dedinu a po pár sto metrov im tabuľa na pravej strane oznamuje, že vstupujú do Národného parku Poloniny. Cesta ide stále hore kopcom. Raz je les po pravej a raz po ľavej strane. Niekedy cesta prechádza lúkou, pasienkami, ale stále hore kopcom. Za odbočkou na dedinu Jalová sa nachádza Beskydský panteón (obr. 30). Pri ňom sa trochu zastavím.

obr. 30

Je to symbolický cintorín známych osobností spod Polonín. Jeho poslaním je oprášiť spomienku na zaujímavých ľuďoch regiónu. Tých, ktorí sa tu narodili, žili, pracovali, pôsobili i na tých, ktorí týmto územím iba prechádzali, ale všetci tu

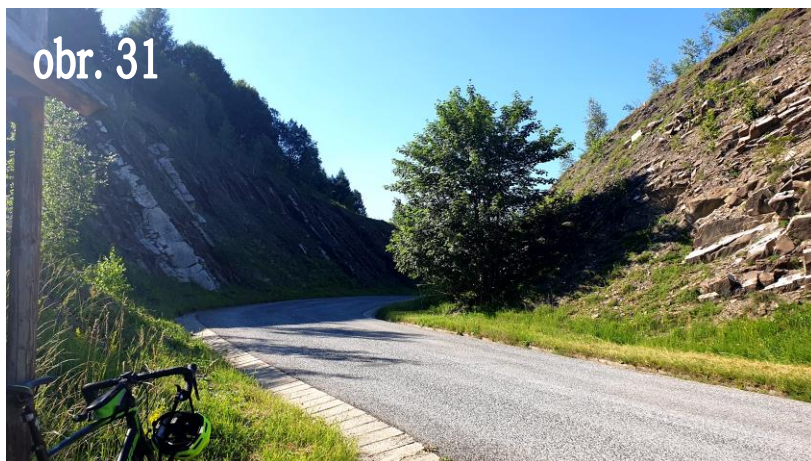
zanechali niečo zo seba a zapísali sa do jeho histórie. Je tu osem kameňov a vedľa nich osem informačných tabúľ. Na prvej je gréckokatolícky rusínsky kňaz Alexander Duchnovič, ktorý sa narodil v obci Topoľa a detstvo prežil v Stakčine. Druhý - rusínsky právnik, pedagóg a filozof, ktorý sa narodil v rodine pravoslávneho kňaza v obci Zboj - Peter Lodij. Ďalšou z osobností je legendárny zbojník Fedor Hlavatý, ktorého 50-členná družina pôsobila v rokoch 1492 - 1495 na súčasnom slovensko-poľskom pohraničí. Narodil sa v Ruskej Volovej. Svoje miesto v panteóne má i jednoduchý roľník zo Zboja s obrovským rozprávačským talentom Michal Pustaj, nemecky píšuci český reportér Egon Evin Kisch z Prahy, ktorý sa ako vojak pražského zboru zúčastnil bojov prvej svetovej vojny v Poloninách. Ďalšími z prezentovaných osobností sú roľník, spevák a zberateľ národného umenia zo Stariny Juraj Kolinčák, slovenský spisovateľ Ladislav Mňačko z Valašských Kloboukov, ktorý o Uličskej doline napísal román Kde končia prašné cesty a pravoslávny kňaz, misionár a mních Juraj Čokina z Uličského Krivého, ktorý celý svoj život zasvätil šíreniu pravoslávnej viery.

Poniektorí chlapci si túto zaujímavosť zvečnili fotoaparátom a pokračujú v ceste. Zatiaľ v pohode. Prešli mostom cez potok a tu im dopravná značka oznamuje, že odtiaľ už iba hore kopcom. Cesta je pekná. Rovný asfalt, ktorý po obidvoch stranách lemujú zvodidlá a za nimi stromy. Tie vytvárajú príjemnú klímu v tomto horúcom počasí. A keď z času na čas zafúka vietor, jednoducho radosť ísť na bicykli. Ešte jedna zákruta a nasleduje krátka prestávka. Vykopať trochu nohy, lebo kopcom ešte nie je zďaleka koniec. Vľavo pod nimi sa odкрýva nádherná panoráma. Celú Starinu majú ako na dlani. Nádherný výhľad. Tak dosť bolo rozplývania a zaháľania. Sadať na bicykle a ide sa. Do cieľa to ešte majú 32 kilometrov. Za chvíľu prechádzajú okolo malého parkoviska na pravej strane,

za ktorým je chodník na vyhliadkovú vežu. Z nej je pohľad na celé údolie a okolité lesy.

Teraz, kvôli pandémie, chodím viac po lesných cestách v našich Slanských vrchoch a keď vyjdem na niektorý vrch a pozerám sa dookola, sám seba sa pýtam – to je to naše zaľudnené Slovensko? Kde mi len oko dovidí, dookola samý les. Ešteže sú tu vysielacie – Dubník, Makovica. Styčné body, keby človek náhodou zabľúdil. Ale tu nad Starinou? Voda, ktorú lemujú dookola nedotknuté lesy. Nádhera. Ten pokoj, vzduch nasýtený sviežim ozónom a zvlhčený vodou vyparujúcou sa z hladiny Stariny. Netreba nám ísť ani k moru. Veď aj u nás je tak krásne. Škoda, že toho tak málo vieme o našej domovine. Lepšie poznáme rôzne turistické destinácie v zahraničí ako u nás doma. Ale radšej sa vrátim na cestu.

Chlapci pokračujú ďalej. Stále hore kopcom. Za ostrou ľavotočivou zákrutou im informačná tabuľa oznamuje, že sa nachádzajú v geologickej náučnej lokalite. Tu na vrchole sa nachádza priesmyk Dara (obr. 31) a pri ňom dve informačné

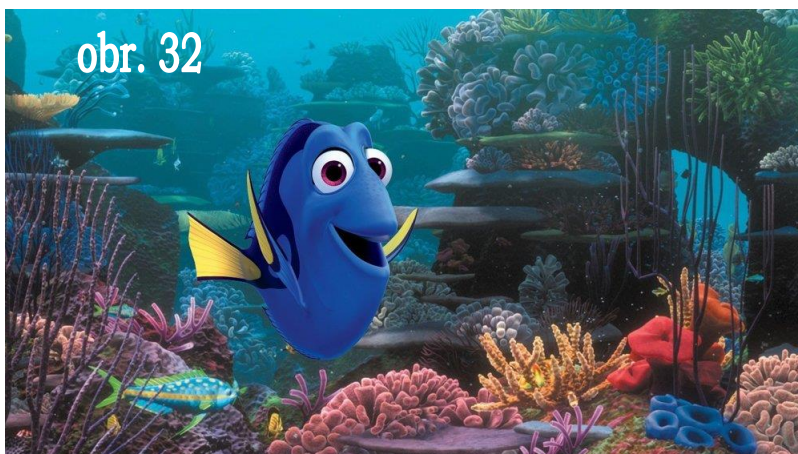

tabule Cergovské vrstvy – hlboko morská sedimentácia, kde sa dočítate, ako vznikli pieskovcové a ílovité vrstvy. Na druhej tabuli je názov Zdrojové horniny pre ropu

a zemný plyn. Tu je opísané, ako vznikla ropa a zemný plyn a ako vlastne vznikali zdrojové horniny, v ktorých sa nahromadená ropa a zemný plyn zachovali.

Odtiaľ to začína byť zaujímavé. Čaká ich viac ako 15 kilometrový zjazd. Paráda. Spajky tomu hovorí, že to sú kilometre zadarmo. Pozabudol, že vždy, keď sme prišli na vrch, aby sme sa spustili dole, museli sme najprv na ten kopec vyšliapať. Ja to nazývam takou malou Božou odmenou za

námahu, ktorú sme vynaložili kým sme došli na vrchol kopca. O chvíľu prichádzajú na kopec pred dedinou Príslop s názvom Karcaba a na ňom stojí asi trojmetrová drevená socha Dida (deda) Beskýd. Nezastavujú. Dole kopcom vchádzajú do dediny Príslop a pokračujú ďalej. Niekoľko kilometrov ich po pravej strane sprevádza Príslopský potok, ktorý svojim zurčaním dopĺňa atmosféru tejto tichej a pokojnej prírody. Vchádzajú do dediny Kolbasov. Spomeniem iba zopár informácii z tejto dediny. Je tu turistické infocentrum, židovský cintorín, zrekonštruovaný cintorín obetiam z prvej a druhej svetovej vojny a gréckokatolícky chrám zasvätený Trom Svätiteľom. Dole kopcom ich cesta vyvádza z dediny. Potok sa k nim zase vrátil a ďalej lemuje cestu. Ten potok mi pripadá ako mladý psík, s ktorým pôjdete na prechádzku. Vždy od vás odbehne, aby zistil niečo nové a zase sa k vám s vrtením chvostíka vráti. S peknou priemernou rýchlosťou vchádzajú do dediny Ulič. O tej dedine budem písať neskôr. Aj keď bola doteraz cesta iba dole kopcom, výmole a niekoľkonásobné rozbité úseky vytvárali ideálne podmienky na defekt. Chvála Bohu za ochranu. Až na vytrasené ruky, žiadny defekt. Od Uliča nasleduje cesta do Novej Sedlice už iba hore kopcom. Podľa tabule je to 13 kilometrov. Po toľkých dnešných rôznych trápeniach, ktorí chlapci prežili, už im je to jedno. Idú ako automat. V tom momente ma napadla jedna veta, ktorú opakovala ryba menom Dory z filmu pre deti „Hľadá sa Nemo“ – stále plávať, stále plávať (obr. 32). Aj tu je to tak. Stále krútiť, stále krútiť. Aspoňže asfalt je hladký. Už to, chlapci, nemáte ďaleko. Za tou zákrutou, čo je pred vami, bude informačná tabuľa s nápisom „Nová Sedlica“. Nebola. Tak bude za tou ďalšou. Ani za tou nie

je? Ale za budúcou už určite bude. Nie je. No nič. Tak musia krútiť ďalej. A krútia. Možno ich ženie myšlienka, že za chvíľu budú relaxovať. Čaká ich sauna a vírivka. Sauna im otvorí každú bunku na koži a postaví unavené telo na nohy. Vírivka im rozmasíruje každý sval, aby na zajtrajšiu cyklotúru bola nielen myseľ a duša, ale aj telo pripravené. Zákruta a za ňou tabuľa – konečne. Ale má iný názov – Uličské Krivé. Onedlho druhá dedina – Zboj. Chlapcom sa táto cesta zdá ako nekonečný príbeh. Konečne, konečne. Tabuľa „Nová Sedlica“. Tak predsa to dokázali. Ešte chvíľu a už je tu cieľ. Ubytovňa

obr. 33

Kremenec. Tak uložiť bicykle (obr. 33), rýchlo sa ubytovať. Po tak náročnom dni všetci využili možnosť sauny a vírivky.

Nasledovala večera. Po nej mal byť voľný program. Ale ten využil málokto zo skupiny. Po takom ťažkom dni, sauna,

vírivka, večera. Zrazu sa na všetkých prejavila únava. Ešte chvíľku posedieť pri peknom útulnom osvetlení na terase (obr. 34) a onedlho už idú všetci spať. Aj tí najvytrvalejší.

obr. 34

Chlapci dnes prešli 168,39 km za 6 hodín a 13 minút a nastúpali 1205 metrov. Dobrú noc.

Deň „D“2 – pondelok 6. júl 2020

Po tak náročnom prvom dni majú chlapci dnes trochu voľno. Píšem trochu, lebo celkom voľno nemajú. Aj dnes ich čaká cesta na bicykli, ale nie až taká náročná a dlhá. Vzhľadom na to, že aj telo si žiada odpočinok (niekedy viac ako duša) a dnes nie je až taká náročná trasa, raňajkujú až o deviatej. Dnes vyrážajú za krásami drevených kostolíkov.

Prvá zastávka po viac ako 24 km je v obci Topoľa, kde je drevený chrám zasvätený sv. Michalovi Archanjelovi. Dnu sa im nepodarilo dostať. V dedine je už od roku 1994 murovaný Chrám sv. Petra a Pavla a tento drevený sa na bohoslužobné účely používa už iba výnimočne. Hneď vedľa neho po ľavej strane je vojenský cintorín, v ktorom sú telesné pozostatky obeti z 1. svetovej vojny. Chlapci si urobili zopár fotiek

a odchádzajú (obr. 35, 36 a 37). Ja, aj keď som s nimi síce fyzicky nebol, ešte chvíľu zostanem v Topoli, ale iba prostredníctvom internetu,

aby som vám priblížil zopár zaujímavosti o tomto chráme.

Postavený bol okolo roku 1700. Zasvätili ho sv. archanjelovi Michalovi. Stavba chrámu je trojdielna, trojpriestorová, jednovežová. Mohutná strecha tvorí opticky jednoliaty objekt. Konštrukcia je zrubová, postavená na nízkom kamennom základe. Vchod je zo západnej strany cez predsieň. Veža má strechu v tvare zrezanej pyramídy, ktorá je pokrytá šindľami. Na nej je osadené pôdorysne menšie telo vežičky s trojramenným krížom. Nad svätyňou v závere strechy je osadený trojramenný kríž. Vo veži boli pôvodne zavesené tri zvony. Neskoršie boli prenesené do samostatnej zvonice pri chráme. Nakoniec skončili v novom murovanom chráme.

Ikonostas – Národná kultúrna pamiatka - vyniká svojou pestrosťou farieb (obr. 38). Má štvorradovú architektúru s ikonami rozmiestnenými na štyroch poschodiach. Pochádza z polovice 18. storočia. Diakonské dvere nie sú osadené krídlami. Cárske dvere sú dvojkřídlové so šiestimi medailónmi evanjelistov a Zvestovania. V prvom hlavnom rade sú umiestnené ikony sv. biskupa Mikuláša, Bohorodičky Hodigitrie (význam slova – „kto vedie, ukazuje smer“ -

ikonografické znázornenie Matky Božej Panny Márie držiacej Ježiška na rukách), Krista Učiteľa a ikona sv. archanjela Michala. Druhý rad sviatkov má uprostred ikonu Poslednej večere. Tretí rad apoštolov obsahuje v strede ikonu Krista Veľkňaza s Bohorodičkou a sv. Jánom Krstiteľom. Štvrtý rad je tzv. rad prorokov. Uprostred je na trojramennom červenom kríži Kristus, po stranách s Bohorodičkou a sv. evanjelistom

Jánom.

Súčasťou areálu je aj samostatne stojaca drevená zvonica postavená v 20. storočí. V súčasnosti je prázdna. Zvonica je postavená na kamennom základe. Jej konštrukcia je jednoduchá, stĺpová. Celá strecha veže je pokrytá šindľami. V čelnej časti strechy je umiestnený jednoduchý jednoramenný kríž (obr. 38).

Spomeniem ešte jednu významnú vec pre túto obec. Začiatkom 19. storočia sa v rodine vtedajšieho gréckokatolíckeho kňaza narodil kňaz, významná národná i kultúrna postava Alexander Duchnovič. Jeho osobnosť je aj v Panteóne, popri ktorom chlapci včera prechádzali cestou do Novej Sedlice. Tu v rodnej obci je na malom podstavci umiestnená jeho busta.

Chlapci opúšťajú toto nemé historické sakrálne miesto, ktoré by za svojich viac ako 300 rokov v tejto dedine, vedelo rozprávať o živote a dejinách. Sadajú na bicykle a hore miernym kopcom opúšťajú dedinu. Spoločnosť a sprievodcu vedľa cesty im robí miestny potok Ulička. Cesta pomedzi lúky, ktoré lemujú majestátne lesy, sa onedlho mení na cestu cez les. O chvíľu prichádzajú na zaujímavé miesto. Je tam monolit (kameň), v ktorom je osadená tabuľa na pamiatku výstavby cesty medzi obcou Topoľa a Runina, ktorá bola dokončená

v roku 1905. V súčasnosti je tam osadená aj tabuľa na pamiatku padlým vojakom v prvej svetovej vojne. Tu v doline Uličky sa odohrali krvavé boje. V polovici apríla 1915 v tejto oblasti útočili jednotky Ruskej 8. armády. Rakúsko-uhorským obrancom sa podarilo zastaviť ruskú ofenzívu a front sa v tomto mieste stabilizoval na línii Veľká Poľana – Runina – Topoľa – Ruský Potok – Zboj. Túto líniu držali jednotky dvoch armádnych zborov Rakúsko-uhorskej 2. armády. Následkom týchto bojov sú vojnové cintoríny po celom blízkom okolí.

Pamätník je otočený chrbtom k ceste, lebo pôvodná cesta viedla po druhej strane. Keby to miesto nebolo udržiavané, každý by prešiel popri kameni zarastenom v lesnom poraste a ani by nevedel, že tu na neho dýcha krvavá história našich dejín. Teraz je tu nasadená a udržiavaná parková tráva, informačná tabuľa, ktorá všetky tieto udalosti opisuje, malé jazierko a vedľa neho lavičky na odpočinok (obr. 39 a 40).

Chlapci pokračujú ďalej. Za sebou už majú 29 km.

O kilometer ďalej je odbočka z hlavnej cesty na pravo k Runinskému vodopádu, pred ktorým je židovský cintorín. V ňom sa nachádza 11 náhrobných kameňov. Rozmýšľam sám pre seba. Židia bývali väčšinou iba tam, kde bol obchod, alebo nejaká výroba. Hľadal som aj na internete a našiel som zaujímavé informácie, ktoré vám posúvam.

V roku 1921 sa v obci Runina pomaly rozbiehala priemyselná výroba. Žilo tu 564 obyvateľov. Obec bola v širokom okolí

známa vodnou i parnou pílou, tehelňou, liehovarom, raritnou vodnou výrobňou šindľov či sklárskou hutou. V súčasnosti tu žije už iba 80 obyvateľov prevažne rusínskej národnosti.

Zatiaľ táto odbočka k Runinskému vodopádu a židovskému cintorínu nie je označená. Kto nevie, čo tam je, tak okolo nej prejde bez povšimnutia. Tak ako naši chlapci. Za chvíľu vstupujú do dediny. Za sebou majú 32 km. Po malom občerstvení a dojedaní zásob, ktoré si nabalili, odchádzajú (obr.

41, 42). Kým sa chlapci občerstvia, niečo zaujímavé napíšem o tejto obci, čo som našiel na internete.

V strede obce je pravoslávny murovaný kostol z r. 1956 s dreveným ikonostasom, ktorý nahradil pôvodnú drevenú cerkev Záštiny Presvätej Bohorodičky z r. 1796, ktorý bol ťažko poškodený v prvej svetovej vojne.

Viac ako dva kilometre nad obcou sa nachádza pútnické miesto s liečivou vodou Tri studničky (675 m n. m.), kde sa v roku 1927 vtedy deväťročnému Jurajovi Regulovi (1918-1997) zjavila Panna Mária. Spočiatku mu nik neveril, jeho slovám pridal váhu až miestny gréckokatolícky učiteľ Popovič, ktorý začal spolu so žiakmi cestu od dediny až po miesto zjavenia udržiavať a olemoval ju svätými obrázkami. Do druhej svetovej vojny sem chodievali ľudia z okolitých dedín na vodu zo studničiek, ktorá má liečivé účinky. Na dlhý čas ale zapadlo toto miesto do zabudnutia. Až v roku 1991 prinavrátil Trom

studničkám hodnotu pravoslávny kňaz Mikuláš Rusič, za pomoci ktorého boli pri prameňoch vybudované drevené konštrukcie. V roku 1991 bolo miesto obnovené občanmi

obr. 43

Runiny. V 2012 bola pri Troch studničkách vysvätená

obr. 44

pravoslávna kaplnka Panny Márie (obr. 43). Približne pred tromi rokmi dostali studničky súčasnú murovanú podobu (obr. 44). Naši chlapci tam neboli, lebo prevýšenie na dvoch kilometroch je viac ako 150 metrov a je potrebná turistická výstroj a obuv. Chlapci v cyklistických tretrách na takú cestu neboli vystrojení.

A ešte jedna zaujímavosť. Za dedinou po pravej strane je protipožiarna nádrž (obr. 45), ktorá slúži na čerpanie vody aj

obr. 45

pre helikoptéru. Jej objem predstavuje približne 2500 metrov kubických. Vznikla v roku 1974 a je súčasťou relaxačno-športového areálu. Voda, ktorá sem priteká,

pramení na Troch studničkách a pripája sa k nej Priečny potok. Ústia do runinských vodopádov flyšového pôvodu (druh pieskovcovej a bridlicovej horniny). Rybári, ktorí tu lovia štýlom „chyt' a pust'“, nájdu v priehrade kapra, lieňa aj pstruha dúhového.

Po občerstvení odchádzajú chlapci do Ruského Potoka. Z obce Runina im ide cesta dobre. Idú stále dole kopcom. 15 km. Potom nasleduje odbočka doľava a hore kopcom 4 km. Prichádzajú do stredu dediny k drevenému chrámu zasvätenému sv. Michalovi Archanjelovi. Skôr, ako si urobili

obhliadku tohto chrámu, stretli pred ním piatich cyklistov z Trenčína, ktorí prišli poznávať krásy nášho východu na horských bicykloch. Po pár slovách spoločné foto (obr. 46) a každá skupinka ide svojou cestou.

Naša skupinka ide hore kamennými schodmi ku chrámu. Celý priestor, v ktorom je drevený chrám, zvonica a už aj nový murovaný pravoslávny chrám Nanebovstúpenia Pána je ohradený dreveným plotom postaveným na kamennom základe z vodorovne uloženého guľatého dreva, ktoré zakrýva sedlová

obr. 47

striežka z drevených šindľov. Samozrejme ako aj chrám, tak aj plot je postavený bez jediného klinca, alebo iného kovového spojovacieho materiálu. Všetko iba drevo.

Chlapci prichádzajú k dverám, nad ktorým je vyrytý rok – 1600 (obr. 47). Nevie, odkiaľ je tento údaj. Možno tu bola niekedy kaplnka, z ktorej sa použili dvere so zárubňou do nového chrámu, lebo všade na internetových stránkach som našiel, že tento chrám bol postavený v roku 1740. Už v roku 1746 sa uvádza, že tu je gréckokatolícka fara. Časom týchto veriacich ubúdalo a od roku 2000 prešiel tento chrám (obr. 48) pod správu pravoslávnej cirkvi.

obr. 48

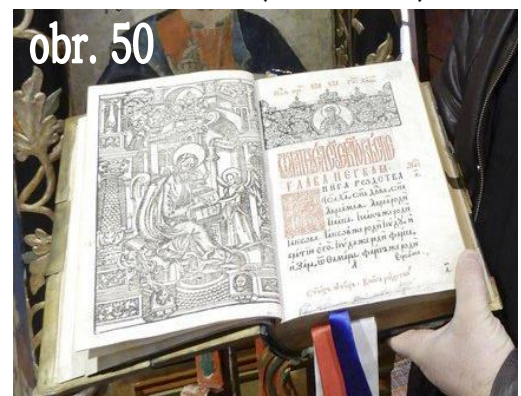
Spomeniem iba okrajovo zopár zaujímavosti.

obr. 49

V chráme je nádherný ikonostas (obr. 49), ktorý je širší ako chrám a preto je prvý a posledný rad ikon zošikmený. Sú tu veľmi cenné liturgické knihy, ktoré boli vytlačené v polovici 17. storočia cyrilikou vo Lvove a iných ukrajinských mestách (obr. 50).

Drevená zvonica pri chráme nie je pôvodná, bola postavená v roku 1956 (obr. 51). V nej sú zavesené tri zvony pochádzajúce zo zvonice vo veži dreveného chrámu.

obr. 50

Tak ešte spoločné foto (obr. 52) a ide sa ďalej. Smer – Ulič.

Cesta ide dobre. 7 km iba dole kopcom. Po viac ako 58 km prichádzajú do stredu dediny. Tu, v miestnom parku, je minigaléria jedenástich drevených chrámov (obr. 53) z okolia

vyrobená v miestnej chránenej dielni z tvrdého dubového a borovicového dreva v mierke 1:10. Nájdete tu repliky niektorých zachovalých drevených chrámov, ale pripomína aj tie, ktoré boli zničené alebo prenesené do múzeí.

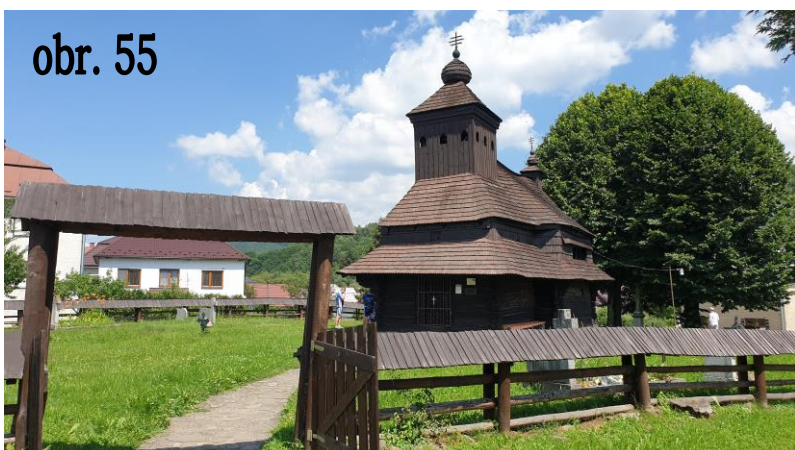
Po malom odpočinku spojenom s fotením mini drevených chrámov, rôznych drevených sôch (anjeli, zvieratá) a iných rezbárskych zaujímavosti, ktoré sa nachádzajú v tomto parku, odchádzajú chlapci do dediny Uličské Krivé, navštíviť ďalší drevený chrám, ale v naozajstnej veľkosti.

Po 90° zákrute vpravo, hore kopcom opúšťajú dedinu. Odteraz už iba hore kopcom. Po 62 kilometrov, ktoré prešli od rána, prichádzajú do stredu dediny k drevenému chrámu zasvätenému Sv. Michalovi archanjelovi. Tu mali oveľa väčšie šťastie ako doteraz. Miestny veriaci im otvoril drevený chrám nielen na obhliadku tohto nádherného skvostu, ale tu môžu aj

odslúžiť svätú omšu. Už druhú na tohtoročnej cyklo-púti a prvú v drevenom chráme. 14⁰⁰ začínajú sláviť svätú omšu (obr. 54).

Kým skončí svätá omša, poskytnem vám zopár informácií o tomto chráme, ktoré

som našiel na internete. Chrám archanjela Michala pochádza z roku 1718 (obr. 55). Svojou krásou upútava pozornosť všetkých okoloidúcich. Trojdielna zrubová stavba spočíva na

ponechané v pôvodnom stave. Oltárna časť má polygonálny (mnohouhlový) tvar. Z mohutnej stupňovitej šindľovej strechy v tvare nepravidelnej valby (trojuhlové skosenie strechy) vyčnievajú dve nevelké veže s jednoduchými krížmi. Ikonostas (obr. 56) pochádza z 18. storočia; je zhotovený v barokovom slohu. Ikony - sv. Mikuláša, Krista Pantokrátora a niektoré ďalšie sú zo 16. storočia.

Vrátim sa späť k našim chlapcom. Dnešnú svätú omšu obetovali za obrátenie a pokoj v rodinách. Po spoločnej fotke (obr. 57) si ešte každý robí zopár záberov do

svojich súkromných albumov. Po poďakovaní a odovzdaní kľúčov nasadajú na bicykle a ide sa ďalej. Do Novej Sedlice to už nie je ďaleko.

Po 70,5 km prichádzajú do cieľa dnešnej cyklopúte - penzión Kremeneč v Novej Sedlici. Neskorý obed im nahradila chutná kapustová polievka. Ako na Vianoce. Čo potrebuje unavený chlap? No predsa trochu riedkeho a mäso. To všetko kapustová

polievka s klobásou spĺňa. Po obede sa rozhodli, že využijú služby tohto penziónu a odišli do wellness. Večera bola zaujímavá. Ako na svadbe. Mala viac chodov. Bravčové medajlónky a po nich sladké pirohy s lekvárom a tvarohom (obr. 58).

Chlapcom sa nechcelo s plným bruchom ísť do postele a tak ešte zostali spolu v altánku penziónu, kde strávili tak vzácny spoločný čas. Píšem vzácny a spo-

ločný. Možno si myslíte aký vzácny a spoločný? Veď sú celý čas spolu. Áno, súhlasím. Ale počas krútenia na bicykli sa veľa rozprávať nedá. Tam funguje iba znaková reč, ktorú si chlapci posunkami rukami odovzdávajú od prvého až k poslednému v pelotóne – pozor diera, nerovnosť vozovky, prekážka na ceste, spomaľ, podraď, stojíme, ... Voľnú diskusiu máme iba počas prestávky a aj to si väčšinou odovzdávame informácie, čo nás čaká v najbližších kilometroch. Stúpanie, zjazdy, ostré zákruty, les, pahorkatina, popr. nejaké zaujímavosti pri ceste.

Bilancia dnešného dňa: prešli 70,5 km s priemernou rýchlosťou 29,7 km/hod., čistý čas na bicykli 2 hodiny 22 minút a 31 sekúnd a nastúpali 628 metrov. Dobrú noc!

Deň „D“3 – utorok 7. júl 2020

Deň „D“3 začína už večer dňa „D“2, kedy sa Spajkymu málilo a rozhodol sa doplniť svoje bruško ešte slaninkou a kyslými

uhorkami (obr. 59), ktoré na pokoji odpočívali v chladničke. Samozrejme, že jojo efekt sa ihneď dostavil. Spajky nespál celú noc a s bolesťami brucha ráno prichádza medzi ostatných chlapcov. Chlapci podľa dohody

obr. 59

vstávajú skoro ráno. 7¹⁵ raňajky a po nich hneď odchod. Ráno sa ale zobúdzajú do dažďa a zimy. Teplota klesla o viac ako 15°C. Dohoda je dohoda a tak personál penziónu si privstal trochu skôr, aby im nachystal raňajky na dohodnutý čas. Odchod po raňajkách sa ale nekonal. Našťastie pre chlapcov po nich hneď nik nenastupuje a tak môžu aj naďalej ostať na izbách v penzióne. Chlapci to využívajú na malú siestu a vracajú sa späť do postele. Niektorí hladoši aj počas odpočinku vstávajú a dopĺňajú svoje brušká chlebom, paštétou a slaninkou, ktorú včera večer začal konzumovať Spajky.

Konečne. O 13³⁰ prestalo pršať. Chlapci sa narýchlo obliekajú do nepremokavých bünd, návlekov a vyrážajú. Rozdelili sa do

obr. 60

dvoch skupín. Jakub, Spajky, Paľo Senior, Paly, Janko a Marek vyrážajú hneď (obr. 60). Po nich, s 15-minútovým oneskorením naši šprintéri – Matúš,

Fero a Rado. Časť trasy absolvujú ako prvý deň. Pri stúpaní okolo Stariny im teplota o 15°C nižšia prišla vhod. Príjemné osvieženie. Do Stakčina je tá istá cesta ako prvý deň akurát, že

opačným smerom, to znamená, že chlapci pôjdu viac dole ako hore kopcom. Po prejdených 38 kilometroch menia smer. Už nejdú rovno smerom na Sninu, ale odbočujú doľava smerom na Ubľu. Tu majú prvú zastávku. Hotel Armales. Čas 14³⁰. Tu si chlapci dali iba rýchle občerstvenie a palacinky. Vzhľadom na to, že sa čas odchodu posunul o 6 hodín, nemajú veľa času. Ešte ich čaká zopár kopcov a necelých 80 kilometrov.

Keď som pozeral fotografie, ktoré mi chlapci poskytli, práve z tohto hotela je ich veľmi veľa. Od každého. Bol som prekvapený, lebo zo začiatku som si myslel, že zašli do nejakého vojnového múzea. Ale až potom, keď som na ostatných fotografiách videl interiér hotela, som pochopil. Niektorí v tom museli mať veľkú zberateľskú vášeň a keďže tu prebiehali kruté boje v prvej aj druhej svetovej vojne, zháňanie týchto materiálov asi nebolo náročné. Na jednej stene sú povešané zbrane z druhej svetovej vojny. Ruské, nemecké – pušky, pištole, samopaly, ľahké guľomety. Hneď vedľa nich je ruská vojnová zástava (obr. 61). Na druhej stene sú prilby, čiapky vojakov z prvej a druhej svetovej vojny a pod nimi rôzne poľnice (vojenské trúbky).

V samostatnom

stojane sú naukladané meče z prvej svetovej vojny. V strede na stĺpe sú vo vitríne naukladané vojenské vyznamenania. V kúte reštaurácie sú figuríny, ktoré majú na sebe oblečené ruské i nemecké vojenské uniformy. Na boku sú ťažké guľomety. V ďalšej vitríne sú vojenské výložky poukladané podľa hodnosti. Posledná stena bola trochu iná. Tu boli rôzne dýky, luk, šípy a bohato zdobené a vyšívané oblečenie – ako keby ešte z čias nájazdov Tatárov alebo Mongolov.

Hneď pri vstupe do reštaurácie to všetko stráži malá morská panna, ktorá sedí na okraji malého jazierka so živými

rybičkami (obr. 62).

Po občerstvení pokračujú ďalej. Cesta zatiaľ v pohode. Taká jemná pahorkatina. Po štyridsiaticich kilometroch prichádzajú k zaujímavej križovatke, ktorá vyzerá ako keby sa cesta najprv rozširovala na štyri jazdné pruhy a potom sa jazdné pruhy delia na dva a dva. Vyzerá ako veľké písmeno „Y“. Chlapci pokračujú cestou po

pravej strane. Asi je im zima, lebo tesne za dedinou Kolonica je malý kopec na Kolonické sedlo a chlapci začali šprintovať. Česi na to majú svoje porekadlo – „Jako malej Jarďa“. Ako prvý začal Spajky. Na jeho únik hneď reagoval Fero a Jakub. Ako prvý na vrchol kopca vybehol Jakub. Ďalej pokračujú dole kopcom, bez krútenia. Po 50 km vchádzajú do obce Ladomirov. Stále dole kopcom prichádzajú na križovatku v tvare obráteného písmena „Y“ kde sa naopak dve cesty spájajú do jednej. Za chvíľu prichádzajú do dediny Ubľa a tu menia smer. Rovno by šli na ukrajinskú hranicu. Doľava na dedinu

Brezovec a dole, doprava na Tibavu a Sobrance. To je ich súčasný smer. S nadmorskou výškou stále klesajú. Po 60 km prichádzajú do obce Dúbrava. Za ňou nasleduje obec Ruský Hrabovec. Spomeniem iba, že v tejto obci sú dva chrámy hneď vedľa seba – gréckokatolícky a pravoslávny. Obidva chrámy sú zasvätené sv. Jurajovi. Tri kilometre pred obcou Podhorod' začína Chránená krajinná oblasť Vihorlat a zároveň aj kopec. Také malé Herľany, ale s krásnym hladkým asfaltom. Chlapci, šprintéri a vrchári sa zasa pustili do šprintu hore kopcom. Tentoraz to Spajkymu vyšlo a ako prvý prichádza na vrchol kopca. Hore na kopci sa všetci počkali a spoločne zjazdujú do dediny. Otec Marcel tiež využíva čas a zašiel sa pozrieť do lesa. O chvíľu sa vrátil s plnou náručou dubákov (obr. 63). Budú na večeru. Prechádzajú obcou Podhorod'. Aj tu majú dva chrámy. Gréckokatolícky a hneď oproti pravoslávny.

Miernymi kopcami a zjazdmi prichádzajú do dediny Choňkovce. Spomeniem iba, že tu majú až tri chrámy. K predchádzajúcim dvom sa pridal aj rímskokatolícky. Za dedinou už začína rovina, ktorá ich privádza až do Tibavy. Tu už je iba jeden chrám – rímskokatolícky.

V strede dediny odbočujú doprava na Sobrance. Na hlavnej križovatke za obchodným domom Lidl odbočujú doľava – smer Veľké Kapušany. Tu hneď zastavujú v Reštaurácii Maňa na večeru. Čas 18⁰⁰. Za sebou už majú 84,5 km. Na večeru je lokša, červená kapusta a pečená kačka. Hostitelia ich usadili do poľovníckeho salónika. Ten je plný vzácných domácich i exotických trofejí (obr. 64). Nechýba diviak, vlk, daniel, jeleň, srnec. Z exotických tu je byvol, pakoň, los a rôzne druhy

obr. 64

antilop. Po večeri sadajú na bicykle a dohodli sa, že odtiaľ už idú bez zastávky až do cieľa. Po chvíli krútenia konečne vychádza slnko. Tak predsa.

Po celom dni pršania, vetra a zamračenej oblohy svietia na chlapcov hrejivé slnečné lúče (obr. 65). Prechádzajú obcami Porostov, Kristy,

obr. 65

Jenkovce, Bežovce, Lekárovce, Bajany. Pri kostole odbočujú

doprava a schádzajú z cesty na Veľké Kapušany. Čaká ich už iba posledný úsek cesty do Vysokej nad Uhom. Cesta nie práve najlepšia, ale tie posledné tri kilometre to vydržia.

Konečne. Vysoká nad Uhom (obr. 66). Chlapci stoja pred Domčekom Anky Kolesárovej. Domáci ich veľmi vrelo privítali a poslali ich o dom ďalej – do Domu sv. Jozefa. Tu majú zriadenú ubytovňu. Chlapci sa rýchlo zložili, osprchovali, pre-

obr. 67

zliekli a vrátili sa späť do Domčeka. Tu o 20⁰⁰ majú svätú omšu.

Svätá omša (obr. 67) a celý dnešný deň je obetovaný za ľudí, ktorí sú závislí (alkohol, drogy, gamblerstvo, nelátkové závislosti – internet, sociálne siete, počítačové hry, pornografia). Po svätej omši nasleduje ešte jedna večera. Každý si dal, ale vzhľadom na čas a únavu dostali iba detské porcie (obr. 68).

Zajtra majú voľný deň, aby si čo najviac užili toto pútnické miesto.

Bilancia dnešného dňa. Chlapci prešli 117,55 km, s priemernou rýchlosťou 32 km/hod. a nastúpali 740 m. Tak ešte malá siesta (obr. 69) a ide sa spať. Dobrú noc.

Deň „D“4 – streda 8. júl 2020 – voľný deň

Dnes nie je budíček a ani žiadna ranná povinnosť. Chlapci v pohode vstávajú a preberajú sa k novému dňu. Dnes ich čas netlačí. Raňajky majú o 9⁰⁰ v Domčeku. Po výdatných raňajkách odchádzajú chlapci s o. Pavlom Hudákom a o.

Tomášom Tuptom do domu č. 38 (štvrtý dom od kostola) na brigádu. V tomto dome sa blahoslavená Anka Kolesárová

modlila svätý ruženec spolu s ostatnými dievčatami dediny. Tento dom, pretože bol voľný a neobývaný, odkúpil Domček Anky Kolesárovej. Po jeho rekonštrukcii tu

chcú zriadiť Ružencovský dom Anky Kolesárovej (obr. 70).

Trochu sa vrátim v čase. Je utorok 7. júla 2020 a ja sa podvečer vraciam zo svadby v Prahe. Po dohode so Zuzkou, našou cyklomamou, jej ešte v ten istý večer prinášam batožinu a bicykel na zajtrajší odchod k chlapcom do Vysokej nad Uhom. Všetko nakladáme do auta a na druhý deň (t.j. dnes 8. júla 2020) po deviatej vyrážame. Smer Vysoká nad Uhom. Cieľ – ja sa pripojím k chlapcom a budem s nimi pokračovať v cyklopúti. Zuzka vystrieda v sprievodnom vozidle Marianku Durkajovú, ktorá už musí pracovne odísť. Ako to Pán Boh všetko zariadil. S odstupom času si uvedomujem túto Jeho nekonečnú prezieravosť. V danej situácii a v momente času si to človek uvedomuje ako súhru náhod a nikto v tom okamihu nemyslí na to, že to všetko riadi „On, ktorý nám ukazuje cestu“ (časť textu, ktorý máme na dresoch Cykloklubu Fatimskej Panny Márie). Áno, to On zariadil, že som sa mohol zúčastniť svadby synovca v Českej republike a potom bez problémov sa pridať k chlapcom. To On zariadil, že Zuzka mohla nastúpiť už dnes na cyklopúť. To On zariadil, že Marianka Durkajová musí až dnes odísť do práce. Úžasné. Ďakujem ti, Pane!

Čas 10^{30} . So Zuzkou prichádzame do Vysokej nad Uhom. Po krátkom úvodnom zvitání sa menia vodičky auta. Po vyložení našej batožiny a naložení batožiny Marianky, Zuzka odovzdáva

kľúče od auta Marianky, ktorá už odchádza do práce. Odnášam našu batožinu do Domu svätého Jozefa a už iba ako štatista, zapisovateľ a fotograf, odchádzam k chlapcom na brigádu k domu č. 38.

Tu práce prebiehajú v plnom prúde.

Momentálne chlapci vyvážajú rozbitú sutinu z podlahy domu, aby sa dala urobiť proti vode izolačná vaňa a tak podlaha (obr. 71).

Iba v krátkosti opí-

šem tento dom a pozemok. Je to starý jednopodlažný dom so suchými základmi bez izolácie. Za ním sú v záhrade hospodárske budovy – sypanec (malá budova na obilie a potraviny), letná kuchyňa spojená s dielňou a maštaľou. Za nimi je ešte stará pleveň (stodola).

V dome sú už urobené rozvody kanalizácie vyvedené von z domu. Okolo domu je už postavený nový posilňujúci základ. Na prácach sa podieľajú aj obidvaja duchovní otcovia. Okrem koordinácie práce prikladajú ruku k dielu a pracujú spolu s našimi chlapcami. Priznám sa, cítil som sa trochu trápne, keď som tam prišiel v čistom so zápisníkom a fotoaparátom v ruke, kým tam oni v pracovnom tvrdo pracovali. Na prezliekanie nebol čas, lebo už o 12⁰⁰ sme mali svätú omšu v miestnom chráme. O chvíľu sa chlapci presúvajú do Domu svätého Jozefa, aby sa umyli, prezliekli a duchovne pripravili na slávenie eucharistie. Ten čas využívam na fotodokumentáciu z Domčeka Anky Kolesárovej.

Trochu, aspoň takto písmom, ho priblížim aj Vám. Je to dlhý, rovný, jednopodlažný dom (obr. 72). Z dvora sa doň vstupuje priamo, bez schodov. Celý dvor aj vedľajší pozemok po jeho

obr. 72

Ľavej strane, ktorý slúži ako záchytné parkovisko, je vyložený zámkovou dlažbou. Medzi nimi nechýba zeleň a okrasné kríky.

Dom je rozdelený na

niekoľko častí. Hneď vpredu je jedáleň, za ňou nasleduje kuchyňa, potom miestnosť pre voľnočasovú aktivitu. Je tu stôl na stolný tenis, biliard, stolný futbal, lopty a iné športové náčinie. Aj my sme túto športovú miestnosť využili ako dočasný garáž pre naše bicykle. Na konci domčeka je kaplnka zasvätená blahoslavenej Anky Kolesárovej. Tu je po ľavej strane obrazová aj textová časť o živote Anky Kolesárovej a súčasných aktivitách v jej domčeku. Sú tu rôzne suveníry, tričká a knihy. Pred nimi je na improvizovanom podstavci socha Panny Márie, vedľa nej relikviár blahoslavenej Anky Kolesárovej, pred ňou sväté obrázky a po pravej strane na zemi socha svätého Jozefa s dieťaťom Ježiš na rukách. V strede je oltár a za ním františkánsky kríž. Po ľavej strane je obraz Panny Márie a pod ním nápis „MATER BONI CONSILII ORA PRO NOBIS“ (Matka dobrej rady, oroduj za nás). Pri tomto obraze sa údajne modlila a odovzdávala svoj život blahoslavená Anka Kolesárová (obr. 73).

obr. 73

Vychádzam späť na dvor, na Nádvorie radosti.

Tu sú po ľavej strane tri veľké drevené hojdačky. Za nimi je obrovský otvorený drevený zastrešený altánok rozdelený na dve

obr. 74

časti. Všetko je z masívu. Za nimi, na záchytnom parkovisku je detské ihrisko.

Za altánkom chodník pokračuje k srdcu, ktoré je zhotovené zo zámkovej dlažby kockového tvaru sivej farby a olemované je tou istou zámkovou dlažbou červenej farby. V strede srdca je súsošie od Martina

Hudáčka z roku 2019 (obr. 74). Nevedel som, čo znamená a preto som mailom požiadal Domček o vysvetlenie. Tu je odpoveď, ktorú som dostal od Majky z Domčeka:

„Je to Súsošie svätej rodiny, ktoré bolo požehnané 30. júna 2019 na púti rodín. Posledné slová blahoslavenej Anky Kolesárovej boli - Ježiš, Mária, Jozef – mená svätej rodiny. Tak vznikol nápad zhmotniť tento odkaz, ktorý vyjadruje jej vzťah k svätej rodine, ale aj povzbudenie žiť svätosť v našich rodinách. Svätosť patrí do rodín. Postavy Jozefa a Márie sú v oblečení súčasných mladých ľudí. Je to znak toho, že byť svätým znamená byť normálnym človekom, ktorý vie žiť vzťahy, vie si priznať chybu, poprosiť odpustenie, odpúšťať sebe aj iným, má zmysel pre obeť a spoločné dobro. S pokorou hľadá vlastnú cestu životom a učí sa byť darom pre iných. Takíto ľudia môžu prinášať pokoj a radosť do rodín a do vzťahov. Tomuto sa snažíme učiť mladých na príhovor blahoslavenej Anky Kolesárovej, ktorá vynikala ľudskými aj duchovnými čnosťami.

Týmto odkazom o svätej rodine sa nám sama ponúkla ako dar do našich rodín“.

Za súsoším je trampolína pre deti a na konci oplotený tenisový kurt. Všade je plno zelene, kvetov a okrasných kríkov. Všetko je pekne udržiavané.

Z internetu sa dozvedám, že sa im podarilo kúpiť susedný dom, ktorý dostane meno - Dom svätého Štefana. Spoja sa tak tri záhrady, tri domy a vznikne nádherný priestor na duchovné a voľno časové aktivity. Mala by tam vzniknúť **Záhrada pokoja**, kde budú zátišia, lavičky, chodníky a duchovné zastavenia. Ľudia, ktorí slúžia v Domčeku, ďakujú priateľom blahoslavenej Anky, ktorí na ich prosbu hneď zareagovali a pomohli kúpiť tento dom. Bez ich veľkej pomoci by to nebolo možné, keďže Domček žije z Božej prozreteľnosti „z ruky do úst“ každý deň. Časť peňazí im darovali a časť bezúročne požičali. Nech ich Boh za to mnohonásobne odmení.

Chlapci sú už prezlečení a tak sa spoločne presúvame ku kostolu Sedembolestnej Panny Márie. Ešte kým začne svätá omša, obchádzam celý areál okolo kostola a robím si zopár záberov. O chvíľu vchádzame dnu a po zoznámení Zuzky s miestnym elektronickým organom a dohode s otcom Marcelom začíname sláviť svätú omšu. Kým sme my ponorení

do diania pri oltári, vy si prečítajte informácie o tomto kostole. Kostol Sedembolestnej Panny Márie (obr. 75) mi svojou veľkosťou pripomína náš kostol svätého Joachima a Anny. Akurát sa mi zdá, že zvonová veža je nižšia ako naša. Kostol je vo veľkom areáli plnom zelene. Hneď za vstupnou bránou do areálu je po ľavej strane kríž, informačná nástenka a za ňou kaplnka Sedembolestnej Panny Márie. Iba chodník ku kaplnke a ku kostolu je vyložený zámkovou dlažbou. V celom areáli je pekne udržiavaná parková tráva. Na kostole je na pravej strane veľký obraz blahoslavenej Anky Kolesárovej a na ľavej misijný kríž. Po pravej strane kostola dominujú dve staré lipy a zopár smrekov. Je tu malá zastrešená drevená tribúna, ktorá slúži na slávenie svätých omší vonku, v areáli kostola. Na jej priečelí sú posledné slová blahoslavenej Anky Kolesárovej: „Ježiš, Mária, Jozef!“

Na ľavej strane dominujú statné, vysoké gaštany. Nechýba ani stojan na bicykle. Vchádzame do kostola.

Bol postavený začiatkom 19. storočia. Rekonštrukcia bola vykonaná v roku 1937. Je to jednolodový priestor s polkruhovým oltárnym uzáverom. Steny sú biele, bez malieb. Akurát rovno nad oltárom je obraz Sedembolestnej Panny Márie, ktorá drží vo svojom lone mŕtve telo Ježiša. Po obidvoch stranách sú anjeli. Na pravej strane drží anjel v rukách trňovú

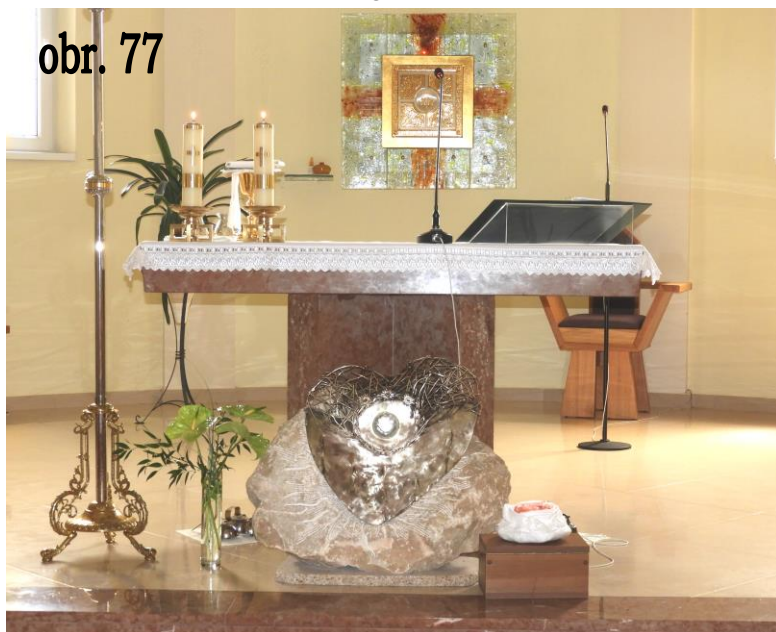

korunu a na ľavej strane plachtu, do ktorej ho neskôr zavinú. Pred obrazom sú tri veľké štvorhranné kovové kince (obr. 76).

Sklenené vitráže sú z hráškového skla v kombinácii farieb žltá,

modrá a priesvitná. Zo skla a v podobnom farebnom ladení je aj bohostánok umiestnený priamo na stene za oltárom, akurát že modrú farbu vystriedala zlatá. Oltár je z dvoch kusov striekaného béžového mramoru. Noha je ako otvorený polkruh. Samotný obetný stôl je dlhý asi dva metre. Pred oltárom je v neopracovanom vápencovom kameni uložená relikvia blahoslavenej Anky Kolesárovej (obr. 77).

obr. 77

V tvare písmena U je rozmiestnená v obrazoch krížová cesta. Začína z pravej strany oltára Sochou Božského srdca Ježišovho. Za ňou je jedno zastavenie krížovej cesty, potom okno a ďalšie dva obrazy krížovej cesty. Za nimi okno a socha svätého Antona s dieťaťom

obr. 78

Ježišom na rukách a tri obrazy zastavenia krížovej cesty. Na ľavej strane sú tri zastavenia, potom socha svätého Jozefa s dieťaťom Ježišom na rukách a okno (obr. 78). Ďalej nasleduje päť zastavení. Pod posledným, XIV-tým zastavením, je vchod do sakrestie. Nasleduje Socha Nepoškvrneného Srdca Panny Márie, za ňou obraz Božieho milosrdenstva a presbytérium. Presbytérium je o jeden schod vyvýšené oproti kostolu.

Po svätej omši k nám prichádza Majka Alušíková (obr. 79), a začína nám rozprávať o živote Anky Kolesárovej.

Tu sú jej slová:

„Otec biskup Marek Forgáč bol poverený arcibiskupom Bernardom Boberom na exhumáciu telesných pozostatkov blahoslavenej Anky Kolesárovej. Spolu s ním tu boli aj ostatní ľudia z biskupského

úradu, ku ktorým sa pridružili aj súdni lekári z Martina.

27. apríla 2018 sa kopalo do hĺbky dvoch metrov a keď narazili na drevo rakvy, začali vyberať kosti. Súdni lekári povedali, že ak by sa aj nič nenašlo, tak Anka Kolesárová bolo mladé dievča, ktorej kosti boli ešte len vo vývoji, hlavne kĺby a chrupavky. Tie sa ako prvé rozpadávajú. Tak sa aj stalo, že sa našlo veľmi málo kostí. Na veľkú radosť všetkých prítomných sa našla časť lebky, ktorej zadná časť je uložená práve

v relikviári pred oltárom (obr. 80). Našli sa aj kúsky látky a tri zrníčka z ruženca. Otec biskup povedal, že to sú tri Zdravasy Anky a preto keď prídu mladí na toto miesto, vždy sa s nimi pomodlíme

najprv tri Zdravasy blahoslavenej Anky Kolesárovej. Na biskupskom úrade uvažovali ako stvárniť maketu, do ktorej by boli uložené relikvie blahoslavenej Anky Kolesárovej. Nakoniec oslovili šperkára, Mareka Husovského z Prešova. On navrhol

strieborné srdce, ako symbol čistej lásky, ktoré sa skladá z dvoch častí. Prvá spodná znázorňuje zaobalenie jej obety Božou láskou. Druhá časť, ktorá ako keby bola upletená z ostatného drôtu, znázorňuje Ankinu utrpenie a ťažkosti, ktoré mala vo svojom krátkom živote. Na vrchole je venček z troch sedmokrások, ktorý znázorňuje krásu, nevinnú dievčenskú čistotu a túžbu po láske. V každej sedmokráske je v strede jedno zrníčko svätého ruženca – za múdrosť, čistotu a živú vieru. Sedmokrásky majú spolu 53 lupeňov, presne toľko je Zdravasov v jednej modlitbe posvätného ruženca. V centre srdca je priesvitná perla, v ktorej je uložená kostená relikvia blahoslavenej Anky Kolesárovej. Relikvia je zapečatená a vložená do krabičky, ktorej kľúč je uložený na biskupskom archíve v Košiciach. Celé srdce je vložené do kameňa, ktorý znázorňuje Božiu ulitu, z ktorej sme všetci vzišli. Slávnosť uloženia hlavného relikviára blahoslavenej Anky Kolesárovej do kostola sa uskutočnila 30. septembra 2018. Pred začiatkom slávnosti bol relikviár uložený na stolíku a ozdobený asi 200 ružami, ktoré boli napichané v pijafloré. Stolík bol veľmi ťažký. Okolo neho stála čestná stráž prezidenta. A tak ich napadlo, či by ten stolík aj s relikviárom nemohli preniesť do kostola vojaci ako symbol úcty, ktorú jej vojak, ktorý ju zastrelil, nedal. Za nimi išlo šesťnásť dievčat v bielych šatách ako jej družičky, ktoré symbolizovali šesťnásť rokov, ktorých sa dožila.“

Vo voľnej rozprave sa chlapci pýtajú, že ak sú všetky kosti z hrobu vybrané, na čo sa vlastne ešte stále chodí modliť k hrobu. Majka Alušíková odpovedala, že aj keď všetky kosti vybrali, vždy tam ešte niečo ostalo. Tak majú v úcte aj katakomby v Ríme. Navštevujú ich státisíce pútnikov aj keď väčšina hrobov je „prázdna“. Všetky ostatné kosti, ktoré boli nájdené v hrobe sa odviezli pohrebným vozom na Súdne lekárstvo do Martina. Tam boli ošetrené, napustené konzervačnou látkou, zapečatené a s dokladmi o pravosti následne prevezené na miesto, ktoré širokej verejnosti nemôže

byť známe a musí ostať kvôli bezpečnosti v utajení. Jedna časť bola odovzdaná sestričkám na Karmel, ktoré z nej vyrábajú relikvie prvého a tretieho stupňa. Ďalšia časť je uložená v Dóme svätej Alžbety v Košiciach. Tak ešte spoločné foto (obr. 81)

a presúvame sa na cintorín.

Skoro v úplnom tichu prichádzame k hrobu. Stavíme sa k nemu z troch strán. Náhrobný kameň je z čierneho mramoru. Je na ňom meno, priezvisko, dátum narodenia a smrti, fotografia blahoslavenej Anky Kolesárovej a motto: „Radšej smrť ako hriech“. Veľmi silné slová, pri ktorých mi aj teraz behajú zimomriavky po chrbte, keď si spomeniem na svoju slabosť odolať pokušeniu, odolať hriechu. K nám sa po pravej strane pridáva aj Majka Alušíková (obr. 82) a pokračuje vo svojom monológu o živote blahoslavenej Anky Kolesárovej:

„Jej otec bol Ján Kolesár, prezývaný Hruška (bol to druhý brat jej zosnulého prvého manžela), s ktorým mala Ankina mamka Michala a Anku. V trinástich rokoch jej mamka zomrela. Keď na poli kopali kapustu, prišla silná búrka. Mamka poslala

Anku domov,
aby nezmokla
a ona ešte
chcela prácu
dokončiť. Veľmi
zmokla a
prechladla.

Vtedy ešte nebo-
li také lieky ako
teraz a tak jej

obr. 82

mamka zomrela na zápal pľúc. Od jej smrti sa musela Anka sama starať o domácnosť. Jej ešte žijúce rovesníčky povedali, že Anka bola medzi dievčatami veľmi obľúbená a najčastejšie sa stretávali práve u nich doma. Anka sa musela naučiť chleba piecť, nalepiť a uvariť pirohy, halušky. Chodili k nej staršie susedy, ktoré ju učili ako navariť gazdovské jedlá. Nebolo to ako dnes, že si zájdeme do obchodu a skoro všetko si kúpime. Sväté omše neboli každý deň, tak sa v sobotu večer chodievali vždy modliť večeradlo po domoch, kde sa modlievali spolu svätý ruženec. Anka chodievala najčastejšie k horným susedom (to je ten dom, o ktorom som písal /4. od kostola/, že ho kúpili a chcú z neho urobiť ružencový dom. Keď som prišiel do Vysokej nad Uhom, tak naši chlapci na ňom akurát brigádovali). Ich rodičovský dom už nestojí. Na tom pozemku už stojí nový dom. Otec Anky Kolesárovej zomrel 13 rokov po jej smrti a spolu so synom Michalom veľmi ťažko znášali tie roky po smrti Anky, že ju nedokázali ochrániť. Keď po 13-ich rokoch kopali hrob pre jej otca, tak od Ankinho hrobu sa odvalila hlina a vypadli drobné živé kvety. Hrobári sa tak zľakli, že všetko nechali tak a utiekali do dediny. Nikto im to nechcel veriť a tak na druhý deň tam prišlo viacej ľudí a znova sa všetko opakovalo. Tých kvetov bolo ešte viac. Bolo to skoro z jari, kedy ešte vonku kvety nerastú, nie to ešte dva metre pod zemou. Počas totality sa o tom nemohlo verejne hovoriť a ani

písať. Tak si to miestny odovzdávali iba ústne. Páter Michal Potocký, jezuita, ktorý pochádzal z Vysokej nad Uhom, pri svojej návšteve doma pripomínal miestnym, aby nezabudli na príbeh Anky Kolesárovej. Všetko spísal, aj mená svedkov pri hrobe a potom to všetko odovzdal kňazovi Alojzovi Tkáčovi, ktorý pôsobil v Červenici. Náhoda? Asi ťažko. Riadenie Ducha svätého. Otec Alojz Tkáč sa stal biskupom Košickej diecézy. O tomto príbehu rozprával o. biskup Alojz Tkáč v roku 1997 na kňazských rekolekciách na Jazere v Košiciach. Otec Pavol Hudák tam bol ako kaplán a zároveň pôsobil v ÚPC (Univerzitné pastoračné centrum). Navrhol mladým, aby sa tam išli spolu pozrieť a tak sa začala písať novodobá história Anky Kolesárovej. Začínajú tam chodiť mladí ľudia na duchovné obnovy a začína sa proces blahorečenia. Vicepostulátor jej blahorečenia JCDr. JUDr. Juraj Jurica uviedol, že je to veľmi dobré znamenie pre Rím, keď príbeh Anky Kolesárovej žije ďalej a Anka tu pôsobí ako magnet pre mladých ľudí, ktorí si uvedomujú hodnotu čistoty a začína sa ukazovať ovocie jej krátkeho, ale čistého života (my – Cykloklub Fatimskej Panny Márie sme sa stretli s o. Juricom v Badíne, v kňazskom seminári svätého Františka Xaverského 9. júla 2017, keď sme putovali do Poddunajských Biskupiciach, posledného pôsobenia blahoslavenej sestry Zdenky).

V hrobe sa našli tri zrníčka posvätného ruženca. Z jej života vykvitla aj myšlienka modliť sa tri Zdravase. Pre mladých je to jednoduché, lebo nie každý sa chce modliť celý ruženec. Okolo tých troch Zdravasoch bola vytvorená aj spiritualita. A tak sa prvý Zdravas modlí za „Múdrosť“ - za múdre srdce pri rozhodovaní, druhý Zdravas za „Čistotu“ - za čisté srdce a tretí Zdravas za „Milujúce srdce“ - ktoré žije živú vieru, ktorú prejavuje vo svojich skutkoch“.

Keď Majka Alušíková skončila svoje rozprávanie, rozhodli sme sa, že aj my po vzore všetkých mladých sa tu pri hrobe pomodlíme tri Zdravasy (obr. 83).

obr. 83

Až teraz, keď sme už na odchode naspäť do Domčeka, si o Marek všimol, že s blahoslavenou Ankou Kolesárovou má spoločný deň narodenia – 14. júl. Akurát v roku majú rozdiel. Plný dojem pomaly kráčať naspäť do Domčeka. V Domčeku už na nás čaká horúca kyslá kapustová polievka a po nej pirohy. Obed ako za života blahoslavenej Anky Kolesárovej. Po poďakovaní za výdatný a chutný gazdovský obed vychádzame von na dvor k altánkom.

obr. 84

Tam začína príprava na večer. Chlapci sa delia do dvoch skupín. Jedna skupina na čele s Jakubom odchádza k bicyklom. Po včerašom daždivom počasí potrebuje každý bicykel servis (obr. 84). Chlapci vyťahujú všetky bicykle von a postupne ich čistia, mažú, kontrolujú brzdy a prevody. Druhá skupina pripravuje všetko na večeru. Dnes bude živánska, grilovačka a plno, plno zeleniny. Našu živánsku nám spestril aj Paľa Seniora syn Tomáš, ktorý tu s nami bol už od svätej omši a na grilovačku doniesol celý kôš piva Prazdroj.

Dnes máme totiž trochu výnimočný deň – Paly má narodeniny. Tak na tvoje zdravie Paly. V predvečer o 17⁴⁵ po požehnaní všetkých jedál pristupujeme ku konzumácii večere. Ešte spoločná gratulácia Palymu a začíname. Dobrú chuť!

Večer, po ôsmej hodine prichádza o. Pavol na limuzíne značky Mercedes. Je to strieborné veľké auto vyrobené pravdepodobne

pred rokom 2000, ktoré dostali ako dar pre Domček. Náš O. Marcel neodolal a hneď si sadol za volant. Nasadil si svoj povestný klobúk a povedal, že konečne sedí v aute, v ktorom sa vozili vo filmoch všetci

mafiáni (obr. 85). Po skončení večere sme všetko dôkladne upratali a o 21¹⁵ sa presúvame do Domu svätého Jozefa. Ešte nezabudnúť na osobnú hygienu a o 22⁰⁰ máme večierku. Dobrú noc. Bilancia dnešného dňa. Dnes sme na bicykli neprešli žiadny kilometer a preto sme nemali ani žiadnu priemernú rýchlosť a nenastúpali sme ani meter, ale na Vás a na Vaše úmysly, ktoré sme zo sebou priniesli z Čemerného, sme nezabudli. Dnešnú svätú omšu a celý deň sme obetovali za telesné uzdravenia.

Deň „D“5 – štvrtok 9. júl 2020

Ráno budíček, pre tých, ktorý to stíhajú, 6²⁵. Pre nás, ktorý máme radšej všetko na pokoji oveľa, oveľa skôr. 6³⁰ raňajky v Domčeku. Po uprataní a skontrolovaní priestorov Domu svä-

tého Jozefa, kde sme boli ubytovaní, odchádzame. Tak ešte spoločné foto (obr. 86) s o. Pavlom Hudákom a zamestnankyňami Domčeka a po požehnaní o 7²⁰ vyrážame. Dnešný cieľ – Košice, Kňazský seminár svätého Karola Boromejského.

Pre chlapcov, ktorí už majú tri dni na bicykli za sebou, je to v pohode. Ja, asi po dlhšej viac ako dvojtýždňovej pauze, sadám prvýkrát na bicykel. No bude to zaujímavé, teda aspoň pre mňa. Chlapci už od začiatku nasadili poriadne tempo. Tachometer sa mi pohybuje od 33 do 40 km/hod. Chlapci, aby sme nešli priamo do Košíc a niečo aj nastúpali, vymysleli zaujímavú trasu. Však si to prečítate. Vychádzame z Vysokej nad Uhom a za chvíľu opúšťame aj Pavlovce. Po dvoch krátkych zastaveniach spôsobených reťazou na bicykli Paľa Seniora o 8⁵⁰ prichádzame na železničnú stanicu vo Veľkých Kapušanoch. Za hodinu a pol sme prešli 46,68 km s priemernou rýchlosťou 30,5 km/hod.. Jakub dáva do poriadku Paľov bicykel a my tento čas využívame na rannú kávu. Skoro po hodinovej sieste o 9⁴⁵ vyrážame. Tak ešte foto póza (obr. 87) našej motorizovanej jednotky a ide sa.

Prechádzame cez celé mesto Veľké Kapušany, za ním nasledujú

obr. 87

dediny Vojany, Veľké Raškovce, Oborín, Kucany. Po niekoľkých kilometroch prichádzame k mostu cez rieku Ondava. Tu to nie je tá Ondava, ktorú poznáme doma. Táto už vyzerá ako stará Anakonda, ktorá sa pokojne plazí týmto rovina-

tým úrodným krajom. Po prejení mosta sa nám naskytne pohľad na dlhú úrodnú zem. Obrovské lány pšenice, jačmeňa, raže, ovsu, kukurice, repky olejnej a iných plodín sú tu oddelené od seba iba úzkym pásom krovín, ktoré poskytujú útočisko pre zver a vtáctvo. O chvíľu som v láne pšenice videl statného jeleňa so svojim stádom. Priznám sa, že pri prechádzaní autom alebo bicyklom po našom Slovensku často vidím bažanty, zajace, srnky, lane a sem tam aj divú sviňu. Ale jeleňa alebo srnca, to je rarita. Dedina Novosad pretrhne túto líniu úrodných lánov. Dediny tu sú vzdialené od seba niekoľko kilometrov a medzi nimi sú iba rovinaté úrodné lány zeme. Tu nie je žiadny les, žiadne stromy. Prechádzame dedinami Kysta, Hrčeľ, Veľaty, Michaľany, Kazimír, Brezina, Kuzmice, Slivník, Kalša a Slanské Nové Mesto. Doteraz som sa ako tak držal v pelotóne. Tu už začínajú kopce, blížime sa k Slanským vrchom a náš

obr. 88

pelotón sa začína rozťahovať. Aby sme chlapcov vrchárov nezdržiavali, dohodli sme sa, že sa stretne na kopci za dedinou Slanec, kde je odbočka na Jazero Izra. Ako posledný s niekoľko minútovým meškaním dorážam k chlapcom aj ja (obr. 88). Tak malý oddych pre mňa a ideme ďalej.

Odtiaľ už iba dole kopcom až do Košíc. Zjazdujeme cestou pomedzi stromy až do dediny Rákoš. Príjemné osvieženie. Trochu tieňa, trochu vánku. Ďalej pokračujeme už iba pomedzi polia, ale stále dole kopcom. Nasleduje dedina Bohdanovce a za ňou 12 kilometrov pred Košicami ešte posledný tiahly kopec. Vchádzame do Košíc, časť Krásna. Prejdeme niekoľko semaforov, až prichádzame na sídlisko Nad jazerom. Tu meníme smer a prechádzame okolo južného obchvatu Košíc po

obr. 89

Bukoveckej ulici smerom k rieke Hornád. Odtiaľ, okolo rieky, ideme po cyklistickom chodníku (obr. 89) až k železničnej stanici. Tu sa opäť vra-

ciame na cestu. Už o malú chvíľu prechádzame centrom Košíc a prichádzame do dvora kňazského seminára, kde nás už čaká o. Marek Kunder. Čas 12⁰⁰. Prešli sme 96,79 km s priemernou rýchlosťou 28,7 km/hod. a čistý čas na bicykli 3 hodiny a 33 minút. Nastúpali sme 742 metrov.

Odkladáme bicykle do jednej učebni na prízemí. Ubytovaní sme na treťom poschodí, v sektore pre hostí. Je to tu ako na internáte. Dvojposteľové izby a v nej jeden stolík, jedno kreslo, jedna stolička, jedna polička, jedna skriňa a jedna zásuvka. Čo viac potrebujeme? Možno ešte jednu zásuvku. Toalety a sprchy

sú na chodbe spoločné pre všetkých. Rýchlo sa dávame do poriadku. Sprcha, čisté šaty a spoločne odchádzame na obed. Prechádzame iba cez cestu na druhú stranu pešej zóny a vstupujeme do Karczmy MLYN. Vo vnútri to aj tak vyzeralo. Stoly a lavice z hrubého masívneho dreva. Po stenách staré, ale ošetrované dosky a hranoly, ktoré ako keby vytvárali štvorce na ukladanie exponátov. Vo vnútri tých štvorcov sú rôzne predmety, bez ktorých život na gazdovstve nebol možný. Sú tu chomúty pre kone, postroje na volský záprah, brány, drevené kolesá z vozov, rôzne drevené nádoby (mútenie mlieka na maslo, šmalec /bravčová masť/, na zrnno, na napájanie dobytku, vedrá). Sú tu aj rôzne denká (lopáriky na krájanie), rajbačka drevená aj plechová, korytá, rôzne kovové háky, reťaze, obruče, ...

Obsadzujeme jeden veľký stôl (obr. 90). Po obede sa vraciame späť do seminára a tu v kaplnke propedeutika máme o 15⁰⁰ svätú omšu.

Po príprave a rozdelení služieb lektorov začíname sláviť svätú omšu (obr. 91). Dnešnú etapu a túto svätú omšu sme obetovali za všetkých

zosnulých. V krátkosti opíšem túto kaplnku. Je na najvyššom podlaží. Strop je v tvare písmena A. Celý je obložený drevom. Vyzerá to ako tatranský profil. Po pravej strane oltára je otvorený relikviár. Sú tu relikvie svätej Terézie z Lusieux, svätých košických mučeníkov, svätého kríža a blahoslaveného Títusa Zemana. Jeho relikvia je umiestnená osobitne, hneď na stene pri relikviári. Vzadu na stene dominuje bohostánok a vedľa neho visia dva obrazy - obraz Božského srdca Ježišovho a Nepoškvrnené srdce Panny Márie. Vľavo pri oltári je socha Fatimskej Panny Márie. Po svätej omši nás o. Marek Kunder všetkých pozval k sebe do kancelárie prefekt propedeutika na kávu. Má to tu veľmi skromné. Po pravej strane malá sedacia súprava v tvare L pre maximálne 5 ľudí aj so stolíkom. Pri stene je biely elektronický klavír aj s bielou stoličkou. Pod oknom je jeho pracovný stôl s koženou čiernou stoličkou. Celkom pri dverách pri ľavej strane sú dve staré knihovníčky ako pamätáme zo starých obývačiek a skriňa. Po káve nás prefekt sprevádza po propedeutiku. Prichádzame aj do jeho izby. Je veľmi malá. Má tu iba posteľ, skriňu a poličku, kde má uložené knihy a rôzne suveníry, väčšinou sakrálneho charakteru.

Po prehliadke odchádzame von a ideme na inú prehliadku. Je 16⁴⁵. Začíname Dómom svätej Alžbety

(obr. 92). Vstupujeme dnu (obr. 93). Nebudem vám ho opisovať, lebo verím,

že každý ho už dobre pozná. Je to nádherný sakrálny historický klenot. Spomeniem len, že Dóm svätej Alžbety je najväčší kostol na Slovensku s plochou interiéru 1 200 m² a kapacitou vyše päť tisíc ľudí a zároveň najvýchodnejšia gotická katedrála v Európe. Asi do polovice už prešiel z vnútra rekonštrukciou. Na ľavej strane na bočnom oltári je relikvia blahoslavenej Anky Kolesárovej aj s obrazom.

Ešte viac vľavo je Krypta Františka Rákocziho II. O. Marek odišiel do sakrestie a za chvíľu sa vrátil aj s kľúčmi. Otvára mreže a vstupujeme do priestoru pod Dómom. Sú tu 4 kamenné sarkofágy vyrobené z mramoru (obr. 94). Nevieam,

ktorý komu patrí, lebo všetky texty sú písané po latinsky a väčšinou sú prekryté stuhami a vlajkami. Všetky vlajky, vence a stuhy sú v uhorských (v súčasnosti maďarských) farbách. Biela, zelená a červená. Jedine erby sú dobre viditeľné. Z internetu sa dozvedám, že krypta bola vybudovaná v roku 1906 pre ostatky Františka II. Rákociho, najväčšieho vodcu protihabsburského povstania v Uhorsku, a jeho druhov. Kryptu i štyri kamenné sarkofágy projektoval budapeštiansky profesor Frigyes Schulek. V prostrednom najvyššom sú spoločne pochovaní knieža, jeho matka Helena Zrínska a jeho starší syn Jozef. Južne od neho je sarkofág s telesnými pozostatkami generála grófa Antona Esterháziho, severne sarkofág Rákociho druha Mikuláša Šibrika. Vo štvrtom sarkofágu na druhej strane krypty je pochovaný gróf Mikuláš Berčéni a jeho druhá manželka Kristína Čákiová. Nemáme veľa času, lebo o chvíľu sa veriaci začnú modliť posvätný ruženec a tak musíme z krypty odísť.

Ešte si nechávame priestor na súkromnú modlitbu a odchádzame von.

obr. 95

Hneď vedľa Dómu svätej Alžbety po pravej strane je nádherná gotická Kaplnka (kostol) svätého Michala archanjela (obr. 95). Pôvodne sa tento kostol využíval ako kostnica (priestor, kde sa ukladajú nájdené kosti pozostalých). Hneď vedľa kostola bol mestský cintorín. Často sa stalo, že pri kopaní nového hrobu sa našli kosti aj v ôsmych vrstvách. Z hygienických dôvodov bol cintorín v centre mesta v roku 1771 zrušený. V roku 1831 mesto dalo zbúrať aj schátralé vojenské kasárne, celý priestor sa vyrovnal a vznikol tak

nádherný park, ktorý sa s menšími úpravami zachoval až do dnes. Na začiatku je erb mesta, ktorý drží v rukách archanjel Michal. V strede parku je fontána (obr. 96). Park je plný lavičiek, kvetov a zelene. Park dookola lemujú lipy, javory a iné okrasné dreviny.

obr. 96

Chodníky v parku sú vysypané bielymi kamienkami. Park je oproti súčasnému terénu nižšie o 6 schodov.

V súčasnosti je Kaplnka svätého Michala aj s parkom vyhľadávanou destináciou pre svadobné páry. Pred pár storočiami tento kostol slúžil na zádušné omše. Dnes na svadobné. Kostol bol postavený pre rímskokatolíkov. Potom ho na čas užívali maďari. Na čas ho využívali aj evanjelici a koncom roka 1711 sa definitívne vrátil rímskokatolíkom. Dóm svätej Alžbety obchádzam aj z druhej strany. Tu je Urbanova veža. Okolo celej je postavený dočasný múr aj s osadenou informačnou tabuľou, na ktorej je text, že tu práve prebieha I. etapa rekonštrukcie – exteriér veže. Celá veža je obostavaná lešením, ktoré je obalené do ochrannej siete. Dnu

obr. 97

sme sa už nedostali. Zastavili sme sa aspoň na chvíľu pri zvone URBAN (obr. 97). Bol odliaty v roku 1557. V roku 1966 bol poškodený požiarom

vo veži. V 1989 roku ho zrenovoval Jiří Svoboda Dytrych.

Po prehliadke odchádzame na večeru do reštaurácie The Beer House. Hore je plno a tak schádzame do prvého podzemného podlažia. Po večeri v družnom rozhovore odchádzame. Teraz je

obr. 98

vonku veľmi príjemne. O 21¹⁵ prichádzame do semináru. O chvíľu zvoní Spajkymu telefón. Nevieme, čo sa stalo, ale povedal, že musí hneď odísť domov z rodinných dôvodov. Zvláštne. Hneď po príchode nás opustil Fero kvôli pracovnému stretnutiu a teraz večer Spajky. Zaspávame ochudobnení o dvoch členov. Dobrú noc.

Deň „D“6 – piatok 10. júl 2020

Dnes sa zobúdžeme do posledného dňa našej tohtoročnej cyklopúte. Ešte skôr, ako poniektorí z nás vstávajú, odchádza Zuzka s o. Marekom na nákup potravín na raňajky. Po rannej hygiene sa všetci presúvame znova do propedeutika. Po malých prípravách začína o 7⁰⁰ svätá omša. Dnešným hlavným celebrantom je o. Marcel. Svätá omša a celý deň obetujeme za našich drahých kňazov, nie len tých našich (o. Marcela a o. Mareka), ale za všetkých kňazov. Po svätej omši si robíme všetci spoločné foto (obr. 99) a presúvame sa do jedálne

propedeutika na raňajky. Po raňajkách nás zasa ubúda. O. Marcel nakladá Palyho bicykel a nepotrebnú batožinu do auta a odváža ho na železničnú stanicu. Ten odchádza do Olomouca za pátrom Štefanom Bankovičom.

O chvíľu už začína stará klasika na cyklopúti. Zbaliť, upratať,

obr. 100

naložiť, skontrolovať, poďakovať a s požehnaním odísť. Po spoločnej fotografii (obr. 100) opúšťame o 9³⁰ dvor kňazského seminára. Vyrážame už iba siedmi. Teplota začína poriadne stúpať. Už teraz je 33°C a to je ešte len predpoludnie. Prechádzame centrom Košíc a o chvíľu sa napájame na Palackého ulicu. Po hlavnej ceste smerom na Michalovce opúšťame toto mesto.

Hore na kopci odbočujeme doprava na Sady nad Torysou, aby sme sa vyhli hlavným ťahom. Cesta je pekná. Lúky a polia striedajú lesy. Sem tam sa nájde nejaká rovina, ale zatiaľ je to všetko taká pahorkatina. Hore, dole, doprava a doľava. Prechádzame obcami Oľšovany, Ďurkov a prichádzame do Bidoviec. Tu máme prvú zastávku. Čas 10³⁰.

obr. 101

Dávame si všetci povestnú bidovskú zmrzlinu a uchýľujeme sa do tieňa. Za chvíľu už oblečený v drese a v dobrej nálade k nám prichádza Spajky. Po malom odpočinku o 11²⁰

odchádzame. Čaká nás horská prémia.

Domov ideme cez Herľany. Dohodli sme sa, že vzhľadom na rozmanitosť terénu sa stretneme až na Herľanskom sedle. Ako posledný prichádzam ja. Tu majú chlapci malú opravu. Spajky dostal defekt. S Jakubom to dávajú do poriadku (obr. 101) a začíname zjazdovať. Čas 12⁵⁷. Už bez prestávky a spolu prichádzame o 13¹⁰ pred náš farský kostol, k našej matke, Fatimskej Panne Márii (obr. 102).

Ešte ideme dnu do kostola a tu na kolenách pred oltárom pred našou Matkou ďakujeme za všetky milosti, ktoré sme dostali na púti (obr. 103). Bilancia dnešného dňa: Prešli sme 55,30 km s priemernou rýchlosťou 25,2 km/hod., s čistým časom na bicykli 3 hodiny a 14minút. Nastúpali sme 784 metrov.

O pol hodiny sme už všetci doma, pri svojich rodinách, so svojimi blízkymi.

Bolo, bolo a už sa pomínulo . . .

A na záver ešte celková bilancia. Spolu sme prešli 508,53 kilometrov s priemernou rýchlosťou 28,54 km/hod. a čistým časom na bicykli 17 hodín a 41 minút. Celá cyklopúť bola krásna. Zvlášť po duchovnej stránke. Počas celej cyklopúti sa

nikomu nič nestalo. Žiaden pád, žiaden defekt, teda až na ten, ktorý sa stal Spajkymu v posledný deň. Chcem poďakovať všetkým Vám, ktorí ste nám akýmkoľvek spôsobom pomáhali a sprevádzali nás svojimi modlitbami a myšlienkami na našej cyklopúti.

Každá jedna cyklopúť je náročná nielen fyzicky a psychicky, ale aj finančne. Ďakujem všetkým sponzorom, ktorí aj napriek pandemickej situácii, ktorá tu teraz vládne, boli ochotní a prispeli nám na tohtoročnú cyklopúť.

A na záver chcem poďakovať tomu Prvému, bez ktorého by sme ani nemohli vyraziť na túto našu cyklopúť. Ďakujem za požehnanie, za ochranu, za sprievod anjelov strážnych a našich patrónov. Chcem Ti, Pane, poďakovať za všetko, no v mojej mysli nenachádzam dosť slov vyjadrujúcich moju veľkú vďaku.

Nech Boh žehná našu farnosť!

Peter Tóth

Tohtoročnej cyklopúti sa zúčastnili:

Fero Baník, Matúš Fiasky, Paľo Popad'ák Senior, Rado Bača, Janík Hrubovský, Jakub Hrubovský, Paly Fincický, Marek Zahorák, Jakub Spajky Gera, Peter Tóth, a v sprievodnom vozidle o. Marcel Stanko s Mariankou Durkajovou na striedačku s našou cyklomamou Zuzkou Hrubovskou.

Fero Baník

Matúš Fiasky

Paľo Popad'ák Senior

Rado Bača

Janík Hrubovský

Jakub Hrubovský

Paly Fincický

Marek Zahorák

Jakub Spajky Gera

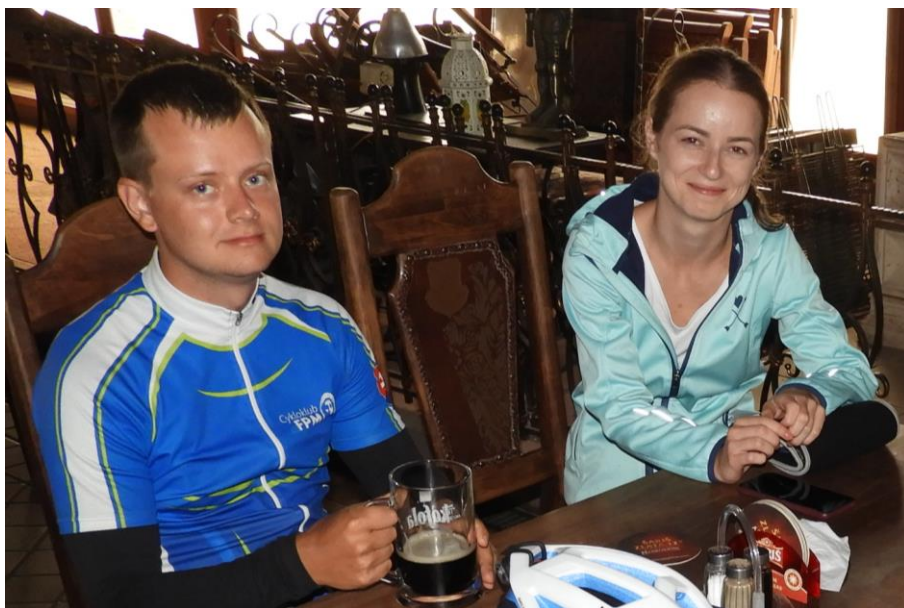
Peter Tóth

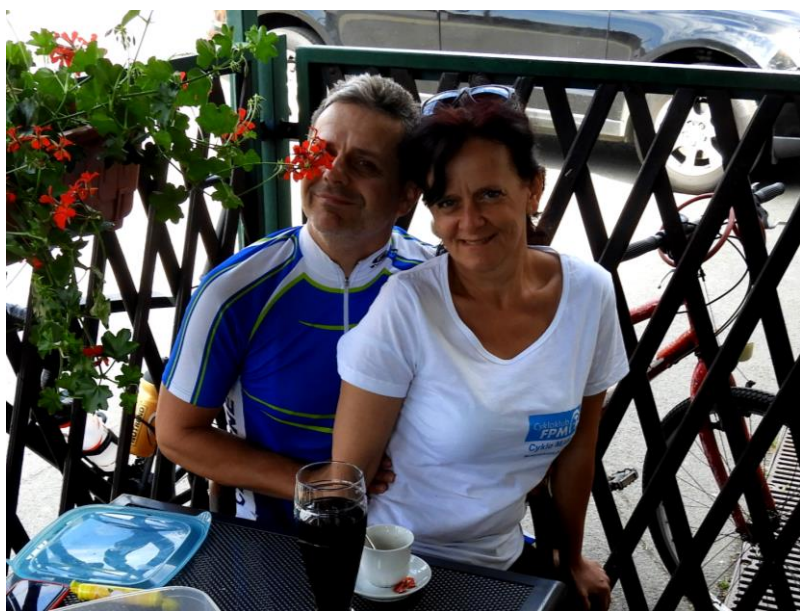
o. Marcel Stanko

Marianka Durkajová

a Zuzka Hrubovská

Dovidenia 2021

